

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Kořínková

Informovanost pedagogických pracovníků o specifikách inkluze dítěte
se sluchovým postižením v běžné mateřské škole

Olomouc 2022

Vedoucí práce: PhDr. Alena Hlavinková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením PhDr. Aleny Hlavinkové, Ph.D a použila jsem pouze zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Klára Kořínková

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Aleně Hlavinkové, Ph.D. za odborné vedení a připomínky při realizaci mé práce. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině, která mi byla po celou dobu velkou oporou a také respondentům, bez kterých bych tento projekt nemohla zrealizovat.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část.....	7
1 Sluchové postižení.....	7
1.1 Vymezení sluchového postižení	7
1.2 Klasifikace sluchových vad	8
1.2.1 Velikost sluchové ztráty	8
1.2.2 Lokalizace sluchové poruchy	8
1.2.3 Doba vzniku sluchové poruchy	9
1.3. Kategorizace sluchového postižení u dětí.....	10
2 Vývoj dítěte se sluchovým postižením od narození do 6 let.....	12
2.1 Psychomotorický vývoj dítěte	12
2.2 Ontogeneze řeči	14
3 Dítě se sluchovým postižením v předškolním věku.....	17
3.1 Dítě v mateřské škole.....	17
3.1.1 Rámcový vzdělávací program	18
3.1.2 Výchovně vzdělávací přístupy	18
3.2 Inkluze	20
3.2.1 Inkluzivní vzdělávání a jeho cíle.....	21
3.2.2 Osobnost pedagoga.....	22
3.2.3 Specifika inkluze osob se sluchovým postižením	22
Praktická část.....	24
4 Vlastní šetření.....	24
4.1 Uvedení do problematiky.....	24
4.2 Cíl práce a výzkumné otázky	24
4.3 Cílová skupina	25
4.4 Technika výběru dat.....	25
4.5 Postup řešení	26
4.6 Zpracování dat	27
4.7 Shrnutí a ověření výzkumných otázek.....	33
4.8 Závěr, diskuse	36

Závěr.....	37
Seznam literatury.....	39
Přílohy	42

Úvod

Jako téma bakalářské práce byla zvolena informovanost pedagogických pracovníků o specifických inkluze dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole. Toto téma bylo vybráno na základě vlastní zkušenosti, která byla získána při asistenci dívky s lehkým mentálním postižením. V té době, kdy se začínalo s dívkou pracovat, nebylo o možnostech přístupu práce velké povědomí a informovanost všech pedagogických pracovníků na škole byla velice nízká. Na základě této zkušenosti bychom chtěli zjistit, jak to vypadá na jiných školách, především u jiného typu postižení, a proto se zaměříme na děti se sluchovým postižením.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak jsou pedagogičtí pracovníci v běžných mateřských školách seznámeni s prací a vzděláváním dítěte se sluchovým postižením. Chtěli bychom se převážně zaměřit na informace a znalosti, které pedagogové o dané problematice mají, nebo kde by je měli získat. Také bychom chtěli sepsat, jak vnímají inkluzi a jak podle nich inkluze dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy ovlivní nejen chod mateřské školy, ale také vzdělanost a přístup pedagogů jak k dítěti se sluchovým postižením, tak i intaktním žákům.

Tuto práci bychom rádi rozdělili do dvou částí. Z nichž první bude teoretická část, ve které bychom se chtěli zaměřit na předání odborných informací veřejné populaci čtivější formou. Budeme se zaměřovat především na uvedení čtenáře do obecné problematiky spojené se sluchovým postižením a jeho typy. Dále bychom se chtěli zaměřit na psychomotorický vývoj dítěte a vývoj řeči. V neposlední řadě bychom rádi čtenáře uvedli do obrazu mateřské školy a možnosti vzdělávání dětí se sluchovým postižením. V poslední podkapitole se budeme zabývat inkluzivním vzděláváním a s tím spojená specifika a výchovně vzdělávací přístupy.

V praktické části bychom se pak rádi věnovali přímo pohledu pedagogů na inkluzivní vzdělávání a na jejich informace, které mají o vzdělávání dětí právě se sluchovým postižením. Tyto informace bychom rádi získali cestou kvalitativního výzkumu přesněji pomocí rozhovorů, které bychom s respondenty vedli.

Hlavním cílem a posláním této bakalářské práce tedy bude předat obecné i odborné informace nejen začínajícím pedagogům a široké veřejnosti, ale také ředitelům mateřských škol, které děti se sluchovým postižením přijímají. A umožnit jim tak pohled na dnešní dobu a přístup ke vzdělávání dětí se sluchovým postižením.

Teoretická část

Teoretická část pojednává o sluchovém postižení se zaměřením na dítě předškolního věku. V jednotlivých kapitolách si projdeme základní vymezení pojmů sluchové postižení, sluchová vada a s nimi další spojené pojmy.

Mezi stěžejní kapitoly zahrneme klasifikaci sluchových vad se zaměřením na kategorizaci sluchových vad u dětí předškolního věku, ontogenezi řeči a psychomotorický vývoj dítěte se sluchovým postižením v porovnání s vývojem intaktního jedince.

Poslední kapitola pojednává o inkluzi dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy, která se zabývá vysvětlením pojmů inkluze a integrace, a také za zabývá specifikami inkluze dětí se sluchovým postižením.

1 Sluchové postižení

V této kapitole se budeme zabývat vymezením pojmů sluch a sluchové postižení a uvedeme si nejznámější a nejpoužívanější druhy klasifikace, které se používají při diagnostice sluchového postižení.

Sluch je pro člověka jeden z nejdůležitějších smyslů, a kromě signální funkce, kterou nás upozorňuje na projevy okolí, tak zastává velice důležitou roli při příjmu informací mluvenou řečí a při komunikaci samotné. (Langer, 2013)

Dle Potměšila (2003) je sluch nejdůležitějším kanálem pro příjem informací, a to od raného věku. Také se sluch velice podílí na procesu sociálního učení a zejména při budování a rozvoji mluvené řeči.

1.1 Vymezení sluchového postižení

Sluchové postižení způsobuje vážnou komunikační bariéru, kterou si slyšící člověk nedokáže představit. Jedinec se sluchovým postižením má narušené sociální vztahy s okolím v důsledku omezené možnosti komunikace mluvenou řečí. Neschopnost užívání mluvené řeči vede k segregaci jedinců se sluchovým postižením ze společnosti, v důsledku komplikovanějšího dorozumívání se, se slyšícím okolím. (Souralová, 2007)

„Za sluchové postižení považujeme sociální důsledek takové ztráty sluchu, kterou již není možné plně kompenzovat technickými pomůckami, a která již tedy negativně ovlivňuje kvalitu života člověka.“ (Langer, 2013, s.12)

V souvislosti s pojmem sluchové postižení souvisí další pojmy, kterými jsou porucha sluchu a sluchová vada. Porucha sluchu označuje přechodný stav, kdy onemocnění sluchového orgánu je dočasné a po vyléčení sluchového orgánu jedinec normálně slyší. Sluchová vada je ovšem trvalý stav, který má progresivní postup a může se pouze zhoršovat. (Mrázková a kol. in Růžičková, Vítová, 2014)

1.2 Klasifikace sluchových vad

Aby se jedinec mohl plně rozvíjet a péče o něj byla komplexní, je nutno provést vyšetření sluchové funkce, z kterého zjistíme, o jakou sluchovou vadu se jedná. Mezi hlavní kategorizaci sluchových vad se řadí velikost sluchové ztráty, lokalizace sluchové poruchy a doba vzniku sluchové vady. (Kotvová, 2019)

1.2.1 Velikost sluchové ztráty

Dělení podle velikosti sluchové ztráty má zásadní vliv na schopnosti jedince vnímat zvuky okolí a pracovat s nimi. Vše záleží na intenzitě zvuku, který jedinec přijímá a na velikosti sluchové ztráty. Pokud je intenzita zvuku slabší než hodnota sluchové ztráty, jedinec daný zvuk neslyší, pokud ale naopak hodnota zvuku je vyšší, jedinec vnímá zvuk pouze v rozmezí mezi sluchovou ztrátou a výškou intenzity zvuku. (Houdková, 2005)

Langer (2013) uvádí klasifikaci velikosti sluchové ztráty podle Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 1980:

1. Normální sluch (ztráta do 25 dB u dospělých, do 15 dB u dětí)
2. Lehká sluchová porucha (ztráta 26–40 dB u dospělých, 16–40 dB u dětí)
3. Střední sluchová porucha (ztráta 41–55 dB)
4. Středně těžká sluchová porucha (ztráta 56–70 dB)
5. Těžká sluchová porucha (ztráta 71–90 dB)
6. Úplná ztráta sluchu – hluchota (ztráta nad 90 dB)

1.2.2 Lokalizace sluchové poruchy

Jedním z dalších typů členění sluchových vad je klasifikace dle místa poškození sluchového orgánu, která je velice důležitá pro stanovení následné léčby a rehabilitace. Dle

místa vzniku sluchové poruchy nebo vady rozlišujeme periferní a centrální poruchy. (Langer, 2013; Kotvová, 2019)

Příčina **periferní poruchy** se nachází v zevní či střední části sluchového orgánu (vady převodní) nebo v jeho vnitřní části (vady percepční). Někdy se může také jednat o více příčin nebo příčin většího rozsahu. (Kotvová, 2019)

- **Převodní poruchy** jsou způsobeny narušením přenosu mechanické energie zvukovodem, který je ucpán cizím tělesem nebo ušním mazem. Samotná převodní sluchová vada nikdy nemůže způsobit úplnou hluchotu.
- **Percepční vady** jsou způsobeny poruchou funkce vnitřní části ucha, tedy Cortiho orgánu, který se nachází v hlemýždi, nebo narušením sluchové dráhy ve sluchovém nervu. Ve většině případů jsou percepční vady ireverzibilní a mohou způsobit úplnou ztrátu sluchu. (Langer, 2013; Kotvová, 2019)

Centrální vady naopak zahrnují komplikované defekty, které jsou způsobené různými procesy, a které postihují korový i podkorový systém sluchových vad. Jedná se o abnormální zpracování zvukového signálu v mozku. (Horáková, 2012)

1.2.3 Doba vzniku sluchové poruchy

Z hlediska doby vzniku sluchové vady rozlišujeme vznik vady v prenatálním, perinatálním a postnatálním období. Pokud se ovšem zaměříme na klasifikaci ze speciálněpedagogického hlediska, dělíme sluchové postižení na prelingvální a postlingvální. (Langer, 2013)

Prelingvální sluchové postižení vzniká v době, kdy ještě není ukončen základní vývoj řeči, který se ukončuje mezi 4–7 rokem (většina autorů uvádí 7 let). V tomto důsledku dochází ke ztrátě již nabytých řečových dovedností. **Postlingvální sluchové postižení** vzniká v době, kdy člověk již ukončil řečový vývoj a jazykové i řečové dovednosti jsou natolik ukotveny, že nedojde k jejich úplné ztrátě. (Souralová in Renotierová, 2003)

Kotvová (2019) ve svém díle uvádí dělení sluchových vad a poruch z hlediska doby vzniku na vrozené a získané:

U **vrozených vad** se může jednat o genetickou či kongenitálně získanou vadu v průběhu nitroděložního vývoje. Nejčastěji se jedná o mutaci genu pro protein connexin26, který je

důležitý pro správný vývoj vnitřní části ucha. U **získaných vad** pak nadále rozlišuje, zda se jedná o prelingválně nebo postlingválně vzniklé sluchové postižení, které mají dopad na komunikační schopnosti jedince.

1.3. Kategorizace sluchového postižení u dětí

Skákalová (2014) popisuje, že kategorizace sluchového postižení u dětí je ovlivňována spoustou faktorů, které se mimo jiné prolínají i do způsobu komunikace těchto jedinců. Autoři, kteří se touto oblastí zabývají, mají ale různé pohledy a jejich názory se různí.

Podle Puldy (1992) můžeme děti se sluchovým postižením rozdělit do čtyř následujících kategorií: děti neslyšící, děti se zbytky sluchu, děti nedoslýchavé a děti později ohluchlé. Na základě tohoto dělení, dále dítě zařazujeme do vhodného vzdělávacího systému. Vždy je, ale nutná diagnostika sluchové ztráty a posouzení speciálně pedagogických hledisek.

Pulda (1992) popisuje ve své knize následující čtyři kategorie dětí se sluchovým postižením takto:

- **Neslyšící dítě** je dítě s vrozenou nebo získanou sluchovou ztrátou před dokončením základního vývoje řeči. V tomto případě mluvíme o tzv. prelingvální ztrátě sluchu.
- **Dítě se zbytky sluchu** je dítě s neúplnou ztrátou sluchu. Zbytky sluchu, kterými dítě disponuje ovšem nestačí k spontánnímu rozvoji řeči, ale můžeme je při dalším rozvoji využít.
- **Dítě nedoslýchavé** dělí následně do 3 podkategorií. Dítě těžce nedoslýchavé, dítě středně nedoslýchavé a dítě lehce nedoslýchavé. U dětí nedoslýchavých se řeč rozvíjí spontánně sluchovou cestou, i když je rozvoj omezen v důsledku sluchové ztráty.
- **Dítě později ohluchlé** je dítě, kde došlo ke ztrátě sluchu až v době po ukončení základního vývoje řeči. V tomto případě se jedná o tzv. postlingvální ztrátu sluchu. Řeč je zachována a je nadále rozvíjena logopedickou péčí.

Na rozdíl od Puldy, uvádí Skákalová (2014) ve své knize už pouze tři kategorie dětí se sluchovým postižením, které charakterizuje podle schopnosti komunikace. Mezi tyto kategorie řadí:

Nedoslýchavé dítě, je dítě, které má vývoj komunikace ovlivněn velikostí ztráty sluchu a je odkázáno také na využití kompenzačních pomůcek jako jsou například sluchadla.

Neslyšící dítě nevnímá žádný zvuk, pouze vibrace, a proto je pro komunikaci s neslyšícím dítětem důležitý zrakový kontakt a využití znakového jazyku. Zde také záleží na tom, zdali se jedná o dítě, které přišlo o sluch před dokončením základního vývoje řeči anebo poté.

Dítě s kochleárním implantátem má komunikaci velice ovlivněnou na základě toho, jaký celkový přínos pro něj má kochleární implantát. Především se jedná o dobu vzniku vady, včasnost diagnostiky, následné implantace, a nakonec také o kognitivní schopnosti jedince.

Potměšil (2003) ve své knize dále uvádí kategorizaci nedoslýchavosti dle Sováka. Ten ji dělí na **velmi těžkou nedoslýchavost**, kdy dítě přijímá mluvenou řeč těsně u ucha, ale i přesto je přijímaná informace deformována, **těžkou nedoslýchavost** ta se projevuje u dítěte přijímáním mluvené řeči do vzdálenosti jednoho metru od ucha, **střední nedoslýchavost** se projevuje porozuměním řeči na vzdálenost jednoho až tří metrů od ucha a **lehká nedoslýchavost**, která umožňuje dítěti přijímat informace mluvenou řečí bez větších obtíží.

2 Vývoj dítěte se sluchovým postižením od narození do 6 let

V této kapitole se zaměříme na vývoj dítěte se sluchovým postižením od narození do 6 let a poukážeme na odchylky nejen ve vývoji psychomotorickém, ale také na odchylky v ontogenezi řeči.

Psychomotorický vývoj dítěte se zabývá psychickým vývojem jedince od narození až do smrti, kdy celý tento proces se skládá ze sledu tělesných a psychických změn. Pro vývoj dítěte jsou ale nejdůležitější první roky života, kdy se rozvíjí nejvíce. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Matějček (2005) připomíná, že dítě přichází na svět už se základní výbavou v rámci reflexních mechanismů, které mu usnadňují adaptaci a přežití na tomto světě. Postupně se však jednotlivé mechanismy rozvíjejí, přeměňují a z dítěte se stává individuální osobnost.

Ontogenetický vývoj řeči neboli ontogeneze řeči je základní vývoj řeči dítěte, který probíhá od narození a končí mezi šestým a sedmým rokem života. Během tohoto období se dítě učí používat mluvenou formu jazyka a rozvíjet ji. (Vitásková, Peutelschmiedová, 2005)

2.1 Psychomotorický vývoj dítěte

Prvním a také nejintenzivnějším vývojovým úsekem dítěte je období kojenecké, kdy dítě postupně začíná vnímat a ovládat své tělo. V oblasti hrubé motoriky dítě prochází vývojem přes pasení koníčků, sedání si s oporou a bez, lezení po čtyřech až do stoje u opory a postupně začíná chodit samo. Pokud se zaměříme na vývoj i jemné motoriky, můžeme si v tomto období povšimnout upuštění od úchopového reflexu, který se postupně mění na aktivní úchop, kterým dítě prozkoumává své okolí. Začíná kontrolovat předměty ve svém okolí, manipulovat s nimi, sbírat drobečky až dojde ke hře s kostkami nebo jinými hračkami. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Na toto velmi intenzivní období navazuje období batolecí, které Splavcová, Kropáčková (2016) popisují jako období, kdy dítě nabývá jistoty v dosavadních motorických dovednostech. Dítě získává větší jistotu a obratnost a začíná se rozvíjet hrubá i jemná motorika. Dítě dokáže běhat, skákat, jezdit na odrážedle a postupně se dostává ke složitějším hrám, kde je důležitá jemná motorika.

Šimíčková-Čížková (2010) upozorňuje také na snahu dítěte učit se ovládat své tělo a udržovat rovnováhu při chůzi, chůzi po schodech či při nošení předmětů. Zpočátku jsou tyto dovednosti provozovány se značnou nejistotou, ale postupným trénováním je dítě schopno zvládat jednotlivé motorické dovednosti i na nerovných površích. V předškolním období tento

rozmanitý motorický vývoj začíná ustávat a dítě se pouze zdokonaluje v nabytých dovednostech. Jemná motorika začíná dítěti umožňovat práci s tužkou, rozvíjí se zručnost a začíná se také projevovat dominantní mozková hemisféra.

Když se na tento rozmanitý a intenzivní vývoj dítěte podíváme ze strany dítěte se sluchovým postižením, můžeme si povšimnout několika odchylek. Psychomotorický vývoj bývá často v důsledku absence zvukových podnětů omezen a dítě tak bývá pasivnější než jeho vrstevníci. Oproti zdravému dítěti, které v závislosti na zvuku prozkoumává své okolí, dítě se sluchovým postižením často dlouze pozoruje jeden předmět, nemá potřebu se za předměty otáčet, plazit se či se po nich natahovat. Hrubá motorika tak bývá velice omezována a vývoj dítěte je zpomalen. V oblasti jemné motoriky, která je spojená s hravými aktivitami a zvukovými podněty, se objevuje opoždění v aktivním úchopu. Dítě manipuluje často s předměty obouruč, bouchá s nimi o zem a snaží se vytvořit pro něj stimulující zvuky. V předškolním období pak dítě v důsledku nástupu do předškolního vzdělání většinu vývojových deficitů dorovná, ale naopak se začnou opožďovat úroveň myšlení či znalostí. (Pugnerová, Kvintová 2016)

Horáková (2012) se při psychomotorickém vývoji dítěte se sluchovým postižením zaměřuje spíše na stránku poznávacích procesů. Upozorňuje na odlišné reakce dítěte při běžných činnostech a dává tak možnost zjištění poruchy sluchu. Mezi některé odlišné reakce můžeme zařadit: nereaguje úlekem na hlasitý zvukový podnět, nenapodobuje zvuky okolí, dítě nežvatlá nebo jeho žvatlání ustává, neobrací se ve směru zavolání, nevěnuje pozornost okolním zvukům či se mu postupně nezlepšuje porozumění řeči a ani se nerozvíjí slovní zásoba. V předškolním období pak dochází k osamostatňování dítěte, kdy může docházet ke zvyšování potřeby neustálého kontaktu s matkou z důvodu zrakové kontroly matky. Nebo také naopak k menšímu zájmu o matku a okolní svět.

Pugnerová, Kvintová (2016) uvádějí, že vývoj poznávacích procesů u jedinců se sluchovým postižením, bývá často také ovlivněn. Děti jsou při vnímání často odkázány na svůj zrak a hmat. Zrakové vnímání bývá často opožděno v oblasti zrakové diferenciaci a syntézy a analýzy. Hmatové vnímání naopak pomáhá dítěti přijímat informace pomocí vibrací, které zaujímají významnou úlohu. Co se týče pozornosti, ta bývá nezralá. Jedinec udrží pozornost krátkodobě v důsledku náhlých změn ve zrakovém poli nápadnými předměty. Paměť u těchto dětí bývá nejčastěji zraková a slovní, kdy nejvíce si děti všimají nápadných předmětů místo podstatných vlastností. V neposlední řadě musíme zmínit i myšlení, které je úzce spjato s řečí,

kteřá je v důsledku absence zvukové stopy opožděna. Dítě tak upřednostňuje konkrétní situace před abstraktním myšlením a postupně při rozvoji řeči podporuje i myšlení logické.

2.2 Ontogeneze řeči

Jedním z hlavních předpokladů pro správnou výchovu a vzdělávání dítěte se sluchovým postižením je rozvoj komunikačních schopností. Ten závisí na stupni sluchového postižení a také na schopnosti odezírání. Při ontogenezi řeči, proto můžeme sledovat odchylky, které ovlivňují plynulý vývoj řeči. (Potměšil a kol., 2010)

Vývoj řeči probíhá v několika stádiích, které na sebe navazují a žádné z těchto stádií nemůže být vynecháno. Každé dítě, i se sluchovým postižením, musí jednotlivými stádii projít. V důsledku sluchového postižení, přesněji v důsledku nedostatečné nebo neexistující zpětné sluchové vazby, může dojít k opoždění vývoje řeči, nebo jeho přerušlení či zastavení. Vše závisí na stupni sluchového postižení, věku dítěte, dosaženého stádia vývoje řeči a včasné diagnostice. (Horáková, 2012)

U dětí se sluchovou vadou tak často dochází k prodloužení doby pasivní složky řeči, kdy se dítě snaží řeči nejprve porozumět a poté ji teprve používat. Jako první dítě často vnímá a používá citoslovce a později teprve slova. Někdy se může také stát, že dítě i přes dobré kompenzační pomůcky a snahu rodičů, nedokáže řeč správně vnímat a používat. Při komunikaci tak často používají jednoduchá slova, věty jsou agramatické, nechápou význam některých vět nebo se déle učí nová slova. (Jungwirthová, 2015)

Už v samotném předřečovém období, si můžeme povšimnout odchylek ve vývoji řeči. První odchylky v produkci řeči se objevují v období křiku, kde dochází k narušení melodické stránky křiku. Oproti dětem slyšícím, které používají výrazně vyšší počet kombinací artikulačních pohybů s fonací, děti s vadou sluchu produkují výrazně vyšší počet fonací bez artikulačních pohybů. U dětí s vadou sluchu také dochází k náhodným vokalizacím, nepřirozené kvalitě hlasu či omezenému repertoáru vokalizace oproti dětem slyšícím, které reagují na zvukové podněty okolí a jejich reakce jsou cíleně řízeny. (Vitásková, Peutschmiedová, 2005)

Lechta (2002) a Strnadová (2002) popisují samotný vývoj řeči u dětí nedoslýchavých a dětí neslyšících. Zaměřují se převážně na rozlišení vývoje řeči u jednotlivých typů poruch a jejich následek pro orální komunikaci.

Nedoslýchavost u dětí je zjištěna nejčastěji mezi 3–4 rokem věku, kdy si okolí dítěte začíná všimnout, že dítě nereaguje na podněty či řeč z větší vzdálenosti, nebo že v řeči úplně stagnuje. Při rozvoji mluvené řeči je důležité vědět, zdali se jedná o vadu percepční nedoslýchavosti nebo o vadu převodního typu. Pokud máme dítě s vadou převodního typu, řeč se většinou rozvíjí do 2–3 let, kdy je dítě v blízkosti matky a řeč tak lépe vnímá i pomocí vibrací. U dětí s percepční nedoslýchavostí dítě hůře vnímá sykavky, vysoké tóny a poté má problém s výslovností. (Strnadová, 2002).

Lechta (2002) uvádí, že u dítěte s vadou převodního typu je vývoj řeči méně narušen a více se podobá vývoji řeči u dětí intaktních.

Ve vývoji řeči **u neslyšících dětí** je důležité podtrhnout to, zdali se jedná o vrozenou anebo získanou hluchotu:

- **Vrozená hluchota** se projevuje především v předřečovém období, kdy si dítě brouká či křičí. Už v tomto období můžeme zpozorovat, že broukání není rozvíjeno a postupně zaniká. To má za důsledek opožděný či zastavený vývoj řeči.
- **Získaná hluchota** je závislá na tom, kdy ke ztrátě sluchu došlo. Pokud ke ztrátě sluchu došlo před dokončením vývoje řeči, uvádí se do 7 let, úroveň osvojené řeči se snižuje nebo může i zaniknout. Pokud došlo ke ztrátě sluchu po dokončení fixace vývoje řeči, dítě je schopno dále užívat orální řeč. (Lechta, 2002)

Strnadová (2002) uvádí, že dítě, které neslyší mluvenou řeč v kojeneckém a batolecím období, nedokáže přirozeně užívat mluvenou řeč. To má za následek problémy s užíváním gramatiky mluveného jazyka, motorickou neobratností mluvidel, tempem a hlasitostí řeči a také nedostatečnou slovní zásobou.

Lechta (2002) uvádí, že orální komunikace jako taková, bývá v důsledku jakéhokoliv typu sluchového postižení narušená ve všech jazykových rovinách, a to má za následek kvalitu a kvantitu jejího použití.

Potměšil a kol. (2010) a Lechta (2011) popisují základní charakteristiku jednotlivých rovin a odchylky, které ovlivňují vývoj řeči sluchově postiženého dítěte následovně:

Lexikálně-sémantická rovina se u dětí se sluchovým postižením rozvíjí pomaleji, než u dětí slyšících a slovní zásoba bývá často velice chudá. Významy jednotlivých slov děti chápou

omezeně nebo jednotně, a to vede ke špatnému porozumění v řeči. Celý proces nabývání slovní zásoby je závislý na komplexní speciální stimulaci, která zahrnuje složky orální mluvy, taktilně-vibračních pomůcek a odezírání.

Foneticko-fonologická rovina je značně narušena už v období žvatlání v důsledku chybění sluchové kontroly. Spontánní vývoj řeči není většinou možný z důvodu, že dítě neví, jak jednotlivé hlásky zní a jak se tvoří. Jedincům se sluchovým postižením pomáhá při nácviku artikulace hmatová kontrola nebo odezírání, avšak při vlastní produkci řeči jsou zcela bez zpětné vazby z důvodu nemožnosti sami sebe odezírat. Samotná řeč je poté velice nápadná a objevují se v ní negativní znaky, mezi které můžeme zařadit přehnanou artikulaci, prodlužování artikulační doby při vyslovování jednotlivých hlásek nebo celková námaha při artikulaci.

Morfologicko-syntaktická rovina je charakteristická dysgramatismy. Výskyt a dopad dysgramatismů na řeč jedinců závisí převážně na tom, zdali se jedná o dítě neslyšící nebo o dítě s určitým typem nedoslýchavosti. Děti mají často problém s tvořením pádů, časů a rodů v důsledku střídání českého a znakového jazyka. V jejich skladbě vět se často objevují podstatná jména, naopak méně se vyskytují nebo zcela chybí slovesa či příslovce. Samotné tvoření vět je pak ovlivněno chápáním významů jednotlivých pojmů. Slova do vět skládají pouze vedle sebe bez jakéhokoliv ohýbání. Věty jsou tvořeny kratší a největší obtíže jsou u víceslovných vět.

Pragmatická rovina, jakožto komunikace sluchově postižených, je velice nápadná v důsledků omezených možností použití jazyka samotného. Děti mají problém nejen s použitím vlastního jazyka při komunikaci, ale také s pochopením daných komunikačních situací či citově zabarvené řeči. Často dochází také k problémům s navázáním komunikace s okolím, a to z toho důvodu, že mají problémy s vedením rozhovoru, udržením pozornosti či aktivní účastí na komunikaci.

3 Dítě se sluchovým postižením v předškolním věku

V této kapitole se zaměříme na dítě se sluchovým postižením předškolního věku a jeho možnost vzdělávat se v běžné mateřské škole. Uvedeme si zde základní informace o mateřské škole a možnostech výchovně vzdělávacích přístupů. Podíváme se také na kurikulum předškolního vzdělávání a na inkluzivní vzdělávání jako jednu z možností vzdělávání.

Koťátková (2008) popisuje předškolní věk jako období od 3 do 6 let věku dítěte, kdy se v tomto období formuje samostatná osobnost dítěte a stává se zájmem mnoha speciálních disciplín. Pokud se na předškolní období zaměříme komplexněji, můžeme jej rozdělit na raný předškolní věk, který je do 3 let věku dítěte a starší předškolní věk, který je od 3 do 6 let věku dítěte.

Dále také uvádí, že dítě předškolního věku, které má speciální vzdělávací potřeby má několik možností, kde se může vzdělávat. Mezi jednu z častých voleb patří inkluze dítěte do běžné mateřské školy, kde dítě může být umístěno buď v běžné třídě s intaktními dětmi nebo může být zařazeno do speciální třídy při běžné mateřské škole. Pokud dítě má těžší sluchovou vadu, může být vzděláváno ve speciální mateřské škole. Rozhodnutí o typu vzdělávacího zařízení je především na rodičích dítěte, ale také na doporučení odborníků.

3.1 Dítě v mateřské škole

Každé dítě, ať už zdravé nebo se smyslovou vadou či tělesným postižením, má právo na vzdělávání v běžné mateřské škole, kterou by mělo zvládnout bez většího snížení nároků. U dítěte se sluchovým postižením je hlavním bodem inkluze porozumění, které záleží na schopnostech pedagoga a přístupu mateřské školy k inkluzivnímu vzdělávání. (Jungwirthová, 2015)

Při zařazení dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy můžeme pozorovat spoustu pozitiv i negativ. Dítě se sluchovým postižením se v proudu běžného vzdělávání učí komunikovat se svými vrstevníky, rozvíjí své komunikační dovednosti v oblasti mluvené řeči a učí se spolupracovat s okolím. Celý tento proces vede k lepší socializaci dítěte a k získání vlastního místa ve společnosti. Naopak negativa začlenění dítěte do běžné mateřské školy nastávají při zajišťování ideálních podmínek pro uspokojení všech základních potřeb dítěte a také v přístupu personálu k dítěti, kdy znalosti z oblasti sluchového postižení jsou často velice nízké. (Potměšil a kol., 2012)

3.1.1 Rámcový vzdělávací program

Aby se dítě mohlo dobře a systematicky rozvíjet, je důležité, aby byly při výchovně vzdělávacím systému dodržovány určité požadavky, podmínky a pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku. Tyto jednotlivé požadavky jsou ukotveny v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), který upravuje a řídí celý výchovně vzdělávací proces dítěte. (Svobodová a kol., 2010)

Hlavním principem celého RVP PV je vedení pedagogů při realizaci výchovně vzdělávacího programu. Jednotlivé činnosti výchovně vzdělávacího procesu jsou rozděleny do 5 vzdělávacích oblastí: Dítě a jeho tělo, dítě a ten druhý, dítě a jeho psychika, dítě a společnost a dítě a svět. Každá vzdělávací oblast se dále dělí na dílčí cíle, které rozvíjí dítě z určitého hlediska a je důležité, aby se ve výchovně vzdělávacím procesu objevovaly všechny oblasti. (Kořátková, 2008)

Samotný RVP PV (2021) upravuje vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a respektuje individuální potřeby a možnosti dítěte. RVP PV je základním východiskem pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami jak v běžné, tak speciální mateřské škole. Výchovně vzdělávací proces probíhá na základě podpůrných opatření, které realizuje daná mateřská škola a dítě tak může být vzděláváno se svými intaktními vrstevníky.

Dalším důležitým dokumentem při vzdělávání dětí se sluchovým postižením je individuální vzdělávací plán (dále jen IVP), který zpracovává škola na základě doporučení školského poradenského zařízení. IVP vychází z požadavků, podmínek a pravidel RVP PV a upravuje dílčí cíle podle stupně a typu postižení. Snaží se volit vhodné vzdělávací metody a prostředky tak, aby bylo dítě co nejvíce rozvíjeno. (RVP PV, 2021)

3.1.2 Výchovně vzdělávací přístupy

V pedagogice osob se sluchovým postižením, můžeme najít spoustu systémů přenosu informací, které překonávají komunikační bariéru mezi osobami se sluchovým postižením a intaktními jedinci. (Krauhlová, 2003)

Tyto vzdělávací systémy se vyvíjely neustálým hledáním vhodných edukačních prostředků a musely projít i několika spory jejich zastánců. Nejzávažnějším sporem byl spor mezi zastánci orální metody a metody manuální. **Orální metoda** měla za cíl u jedinců se sluchovým postižením rozvíjet mluvenou řeč jak v podobě orální, tak také grafické. Naopak

manuální metoda upřednostňuje komunikaci pomocí znakového jazyka, který není srovnatelný s gramatickými pravidly orální řeči. (Růžičková, Vítová, 2014)

Mezi dnešní nejvýznamnější a nejčastěji využívané edukační systémy se prosadily: orální metoda, bilingvální přístup a totální komunikace. (Slowík, 2007)

Krahulcová (2003) a Mukšnáblová (2014) uvádí mezi výchovně vzdělávací přístupy ještě **simultánní komunikaci**. Tento přístup je založený na využití většinového mluveného jazyka, který je doplňován o vizuálně-motorické doplňky. Tato metoda se používá převážně jako doplněk při překladu znakového jazyka do většinového jazyka a obráceně. Cílem je pokus o vyrovnání orální a vizuálně-motorické jazykové komunikace.

Za **orální metodu** komunikace považujeme plné využití mluvené řeči, kdy při čistém využití orální metody odmítáme jakékoliv doprovodné manuální systémy. (Strnadová, 2002) Orální metodu tak tvoří vývoj a osvojení si mluvené řeči, nácvik odezírání a rozvoj funkčních schopností zbytku sluchu. (Růžičková, Vítová, 2014)

Aby se dítě se sluchovým postižením naučilo správnému používání mluvené řeči je důležitý nácvik. Při nácviku orální řeči je důležité, aby si dítě správně osvojilo postavení mluvidel. To si dítě osvojuje pomocí zraku a hmatu, kdy si u pedagoga, logopeda či jiné dospělé osoby osahá postavení mluvidel, či si pomocí vibrací poslechne, jak má hláska znít. (Mukšnáblová, 2014)

Kromě čisté orální metody jsou také využívány doprovodné orální komunikační systémy, které podporují a rozvíjejí mluvenou řeč a napomáhají k porozumění samotné komunikace. Mezi tyto systémy patří: **orální systémy doplňované vizuálně-motorickými markery slovní podstaty**, které se projevují využíváním prstové abecedy či pomocnými artikulačními znaky a **orální systémy permanentně doplňované vizuálně-motorickými znaky neslovního typu (bimodální)**, kdy cílem je rozvoj mluveného jazyka za pomoci gest, mimiky a znaků. (Krahulcová, 2003)

Bilingvální komunikace je systém založený na použití dvou jazyků, které jsou u dítěte rozvíjeny paralelně, avšak se neužívají současně. Mezi tyto dva jazyky se řadí na prvním místě znakový jazyk, který je považován za mateřský a na druhém místě mluvený národní jazyk. (Jungwirthová, 2015)

Při využívání bilingvální metody se prokázalo, že dítě, které si osvojí znakový jazyk jako první, dokáže lépe pochopit a osvojit si následně mluvenou řeč. Díky využívání obou jazyků při výuce (ne však simultánně), dokáže dítě lépe komunikovat se svými vrstevníky a pedagogy, kteří znakový jazyk ovládají. (Strnadová, 2002)

Krahulcová (2003) uvádí, že narozdíl od ostatních vzdělávacích systémů, rozvíjí bilingvální komunikace jazyk a myšlení bez ohledu na to, jak kvalitně jedinec ovládá mluvenou řeč. Pro správné užívání této metody v předškolním vzdělávání je důležitá včasná intervence a pomoc specialistů rodičům, kteří v tomto vzdělávání hrají tu nejdůležitější roli. Záleží také na tom, zdali se dítě narodí slyšícím nebo neslyšícím rodičům. Tato skutečnost udává, který z jazyků se určí jako mateřský, a který je následně rozvíjen.

Systém totální komunikace je založen na využití všech dosavadních komunikačních prostředků, které umožňují jedinci s těžkým sluchovým postižením komunikovat se svým okolím bez závažnějších komunikačních bariér. Mezi komunikační prostředky, které totální komunikace využívá, můžeme zařadit: mluvenou i grafickou podobu řeči, znakový jazyk, gesta, odezírání, umělecké projevy a mnoho dalších. (Slowík, 2007)

Jedná se o tzv. provázaný komunikační systém, který využívá zpětnou vazbu okolí. Proměnlivost všech využívaných komunikačních systémů vede k aktivnější komunikaci, která se vzájemně doplňuje a ovlivňuje. Přesto se ale jedná pouze o filozofii komunikace. (Růžičková, Vítová, 2014)

Krahulcová (2003) popisuje totální komunikaci jako systém, který se neřadí do vzdělávacích systémů a nepoužívá se jako vyučovací metoda právě z toho důvodu, že spojuje a přebírá metody z ostatních plnohodnotně vzdělávacích systémů. To vede k velkému množství současně přijímaných informací a kódů, které jsou rozlišné a těžko zpracovatelné. Uvádí také, že nejčastěji se kombinuje řeč a odezírání, které se spojují s prstovou abecedou a znakovým jazykem. To vede k pevné kombinaci, která napomáhá komunikaci mezi jedinci se sluchovým postižením navzájem, ale také mezi jedinci se sluchovým postižením a intaktními jedinci.

3.2 Inkluze

Prvním východiskem opaku od segregace, byl pojem integrace, později pojem inkluze. Tyto pojmy jsou i v dnešní době populací často zaměňovány a na tuto skutečnost upozorňuje Zvědělíková (in Potměšil a kol. 2018).

Koncept **integrace** pochází z 80. let 20. století a je popisován jako snaha začlenit jedince se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Samotné začlenění není postaveno na konceptu přizpůsobení se potřebám jedince, ale na konceptu přizpůsobení žáka majoritní skupině. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami je tedy brán jako jedinec, který se musí přizpůsobit podmínkám běžné školy, ale je mu umožněno vzdělávat se a začleňovat do běžné populace. (Svobodová, Vítečková a kol. 2017, Pivarč 2020)

Slowík (2007) popisuje **integraci** jako spolužití postižených i nepostižených vedle sebe, bez větších konfliktů mezi jednotlivými skupinami. Jedná se tak o proces rovnoprávného začleňování do společnosti a individuálního zařazování dětí s handicapem do běžné mateřské školy. Naopak **inkluzie** je chápána jako rovnost mezi všemi lidmi, kdy jedinci s postižením jsou zapojováni do všech činností jako jedinci intaktní. Na rozdíl od integrace je tak inkluze brána jako spolužití obou skupin dohromady, nikoliv vedle sebe.

Zvědělíková (in Potměšil a kol. 2018) popisuje inkluzi jako chápání individuality každého dítěte, zároveň upozorňuje na fakt, že inkluze je popisována třemi způsoby, které jsou v dnešní době stále známé. Mezi tyto způsoby patří: inkluze je považována jako totožná s integrací, inkluze je chápána jako vylepšená integrace a v neposlední řadě jako nový přístup naprosto odlišný od integrace.

3.2.1 Inkluzivní vzdělávání a jeho cíle

Koncept inkluzivního vzdělávání není založen pouze na přítomnosti žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole, ale je založen na zapojení jedince do vzdělávacího procesu. Při tomto procesu jsou odstraňovány bariéry, které by mohly omezovat cestu k učení, jsou jim poskytovány podpůrné prostředky, a především se nepohlíží na jejich odlišnost jako na problém. (Svobodová, Vítečková a kol. 2017)

Zilcher a Svoboda (2019) ve své knize uvádějí hned několik pohledů na inkluzivní vzdělávání, které se ovšem shodují v jednom základním bodě a tím je **škola pro všechny**. Hlavním principem tak označují vnímání diverzity a odlišnosti jedince jako normalitu, která se cenní. Při pohledu na jeden z pohledů inkluzivního vzdělávání můžeme zaznamenat, že žáci s jinakostí jsou vzděláváni v běžné škole, dle běžného kurikula. Nezáleží na jejich rodinné situaci či náboženství, ale zaměřujeme se především na to, že všichni mají rovnocenné možnosti a úspěchy.

Pokud se tedy podíváme na základní cíle inkluzivního vzdělávání, natrefíme na 3 nosné pilíře, které tento koncept tvoří. Patří zde cenění si diverzity dětí, žáků a jejich podpora, spolupráce a v neposlední řadě další osobní profesní rozvoj. Na tyto základní hodnoty poté navazují kompetence učitele, který celé inkluzivní vzdělávání rozvíjí a podporuje. (Svobodová, Vítěčková a kol. 2017)

Svobodová, Vítěčková a kol. (2017) také uvádějí, že pokud je princip inkluzivního vzdělávání již v mateřské škole, je důležité abychom se zaměřili na schopnosti a dovednosti, které je potřeba rozvíjet. Patří zde: schopnost uvědomovat si své názory a postoje, pracovat v souladu s etickými normami, respektovat potřeby dítěte a být citlivý vůči rozmanitostem dítěte a v neposlední řadě být podporou pro dítě.

3.2.2 Osobnost pedagoga

Pedagog, je jednou z nejdůležitějších osob ve výchovně vzdělávacím systému dítěte, kde jeho hlavním cílem je rozvíjet dítě a připravovat ho na další etapy života. Při výchově a vzdělávání dítěte se sluchovým postižením, je náplň práce pedagoga daleko obsáhlejší a vyžaduje spoustu osobní motivace, zájmu a zkušeností. Avšak, v dnešní době je podstatný přístup pedagoga k jeho práci, nikoli dosažené vzdělání. V běžných mateřských školách, kde dochází k individuální integraci žáků, není speciálně pedagogické vzdělání pedagogů vyžadováno tak, jako ve speciálních mateřských školách či speciálních třídách při běžné mateřské škole. (Potměšil a kol. 2012)

Aby však pedagog mohl všestranně dítě rozvíjet, je důležité, aby disponoval profesními kompetencemi. Tyto kompetence jsou popisovány jako dovednosti, znalosti a postoje pedagoga spojované s činnostmi realizovanými ve výchovně vzdělávacím procesu. Kromě základních kompetencí, mezi které řadíme: kompetence předmětové, didaktické a psychodidaktické, pedagogické, diagnostické a intervenční, manažerské a normativní, sociální, psychosociální a komunikativní, profesně a osobnostně kultivující a ostatní, je nutné, aby pedagog, který pracuje s dětmi se sluchovým postižením pohlížel i na hodnoty spojené s inkluzí. Mezi stěžejní hodnoty tak patří: cenění si diverzity dětí a jejich podpora, spolupráce a osobní profesní rozvoj. (Svobodová, Vítěčková, 2017)

3.2.3 Specifika inkluze osob se sluchovým postižením

Inkluze dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy závisí z většiny na práci rodičů, kteří jsou prvními jedinci, kteří s dětmi rozvíjí mluvenou řeč, nacvičují sluchové vnímání a dohlížíjí na zvykání si na kompenzační pomůcky. Na základě tohoto procesu si přejí,

aby se jejich dítě mohlo vzdělávat v běžné mateřské škole, která je v blízkosti jejich bydliště, a kde se mohou jejich děti setkávat se svými vrstevníky z okolí. (Jungwirthová, 2015)

Aby inkluze dítěte do běžné mateřské školy proběhla v pořádku, je důležité, aby byli pedagogové seznámeni s daným typem a stupněm sluchového postižení a dopadu na psychomotorický vývoj dítěte. Všechny tyto informace pomáhají pedagogům, aby co nejlépe nastavili výchovně vzdělávací přístup k dítěti a specifika pro inkluzi daného dítěte. (Potměšil a kol. 2012)

Pokud dítě již ovládá základní komunikační dovednosti, které mu pomohou se lépe začlenit do kolektivu intaktních jedinců, nastupuje dítě do běžné mateřské školy. V tuto chvíli je velice důležitý přístup pedagogů, kteří s dítětem přijdou do styku. Pro výchovu a vzdělávání dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole jsou vytvořeny zásady, kterými by se měli pedagogové a ostatní zaměstnanci řídit. Mezi tyto zásady patří v první řadě **navazování stálého zrakového kontaktu**, který dává dítěti i pedagogovi zpětnou vazbu, zdali dítě vnímá a rozumí. Další velice důležitou zásadou je **využívání vhodných metod komunikace**. Jako nejosvědčenější se ukázala totální komunikace, která zapojuje prvky orální metody, znakové řeči i gesta a mimiku. V neposlední řadě je důležité **využívat vhodné kompenzační pomůcky a moderní technologie**, které pomáhají dítěti dosáhnout vyššího stupně vzdělání a zapojení se do společných aktivit. (Mazánková, 2018)

Jungwirthová (2015) dále uvádí obecná stanoviska pro integraci, která slouží jako vodítka a nemusí platit pro všechny děti stejně. Tyto obecné doporučení se vyskytují v různých mírách důležitosti, a proto je velice důležité umět je správně uchopit. Mezi nejčastější doporučení patří: navazování očního kontaktu, oslovení dítěte před promluvou, zřetelná artikulace, pravidelná komunikace s rodiči, pomoc se seznámením dítěte se spolužáky, podpora dítěte v sociálních dovednostech, zajištění vhodného prostředí pro výchovu a vzdělávání dítěte a také se snažíme nedávat dítěti úlevy, abychom neznehodnotili jejich vztah a postavení mezi vrstevníky.

Praktická část

V úvodu praktické části se nejprve zaměříme na uvedení do problematiky, které je stěžejní a dává celé praktické části jasný záměr. Následně zde zmíníme hlavní cíl bakalářské práce a s ním související dílčí otázky, které budou zodpovězeny pomocí rozhovoru s pedagogy, kteří pracují v běžných mateřských školách. Dále bude zaznamenán přesný průběh rozhovorů a jejich následné kódování a zpracování.

Jako poslední se zaměříme na uvedení zjištěných výsledků v rámci rozhovorů s respondenty a jejich pohled na celou problematiku a postoj k inkluzi dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy.

4 Vlastní šetření

4.1 Uvedení do problematiky

Inkluze dítěte se sluchovým postižením do běžné mateřské školy, může na populaci působit kladně i záporně. Mnoho lidí i pedagogů vidí možnost inkluze jako posun ve vývoji státu k vyspělejšímu stupni. Druhá skupina obyvatel to vidí jako překážku ve vzdělávání intaktních jedinců, z důvodu nedostatečně aktivního přístupu ze strany pedagogů.

Z tohoto důvodu se budeme snažit zjistit, jak jsou pedagogové informováni o inkluzi dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole a jaké problémy to podle nich přináší. Mnoho pedagogů získává informace o práci s dítětem se sluchovým postižením v průběhu praxe nebo samostudiem, další část čeká na to až jim je sdělí speciální pedagog při nástupu dítěte s tímto postižením do mateřské školy.

Proto se zaměříme především na pedagogy v běžných mateřských školách, kteří se s dětmi s tímto postižením tak často neseťkávají, a na to, jak informace o práci s dítětem se sluchovým postižením získávají. Jaký mají celkově pohled na inkluzivní vzdělávání a v čem vidí největší nedostatek nebo problém při vzdělávání těchto dětí.

4.2 Cíl práce a výzkumné otázky

Hlavním cílem praktické části je zjistit informovanost pedagogických pracovníků v běžné mateřské škole o tom, jak pracovat s dítětem se sluchovým postižením. Budeme se zaměřovat převážně na tyto dílčí cíle:

- Jaký postoj mají pedagogové k inkluzivnímu vzdělávání dětí se sluchovým postižením
- Do jaké míry jsou pedagogové informováni o přístupech práce s dětmi se sluchovým postižením
- Jaké informace o dítěti se sluchovým postižením jsou pro pedagoga klíčové při výchovně vzdělávacím procesu
- Jakým způsobem získávají a prohlubují si informace o problematice sluchového postižení

4.3 Cílová skupina

Cílovou skupinu šetření tvořilo 6 pedagogů běžných mateřských škol, které se nacházejí v Moravskoslezském kraji. Z šesti dotazovaných respondentů pracuje pět v mateřské škole v okrese Opava a jeden respondent v okrese Karviná.

Jedním z požadavků při výběru respondentů byla délka praxe v mateřské škole, která měla poukázat na přístup k inkluzivnímu vzdělávání v průřezu let. Délka praxe se pohybovala v rozmezí od 0–29 let. Ze všech dotazovaných respondentů mají 4 respondenti praxi do 10 let včetně a 2 respondenti mají délku praxe 11–29 let včetně. V závislosti na tématu bakalářské práce nehrálo roli, zdali respondenti mají zkušenosti s prací s dítětem se sluchovým postižením či nikoliv.

Účastníci výzkumu byli osloveni elektronickou formou a všichni byli předem informováni o účelu výzkumu, jeho průběhu a také formě zpracování dat. Před samotným rozhovorem účastníci podepsali souhlas s nahráváním rozhovorů na mobilní telefon a také udržení anonymity v přepisu rozhovoru a uvedením v samotné bakalářské práci.

4.4 Technika výběru dat

Ke zkoumání stanovených cílů byla vybrána jedna metoda z možností kvalitativního výzkumu, který Baum, Gojová (2014) charakterizují *„subjektivností a významem, které zkoumaným tématům dávají lidé žijící/pracující v určitém prostředí, z něhož zkoumaná témata vyvstávají.“*

Jelikož se jedná o kvalitativní výzkum, který bývá často autory charakterizován rozhovorem jako výzkumnou metodou sběru dat, byla ke zjištění odpovědí použita tato metoda. Tato metoda byla také zvolena z toho důvodu, že bude zvolen menší počet respondentů.

Švaříček, Šed'ová a kol., (2007) uvádí, že metoda rozhovoru je nejpoužívanější a charakterizuje ji jako „*hloubkový rozhovor, jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek*“

K výzkumnému šetření byl tedy použit polostrukturovaný rozhovor, který se skládal z 5 oblastí. První oblast byla zaměřena převážně na seznámení s respondentem a navázání kontaktu, a proto byly zvoleny jednoduché otázky, které nemají zásadní vliv na zodpovězení cílové otázky bakalářské práce. Další 4 oblasti byly sestaveny z jednotlivých dílčích otázek bakalářské práce a každá oblast měla své dílčí podotázky. Celý rozhovor byl sestaven z 22 otázek, z toho byla většina otevřených a minimum uzavřených otázek, které na sebe plynule navazovaly a respondent se tak vždy zabýval jedním tématem. Před každou další oblastí byl respondent uveden do dané problematiky a bylo mu podáno vysvětlení, co bude hlavním obsahem otázky. Celá struktura rozhovoru je přiložena v příloze č. 1.

Před rozhovorem byl respondentovi předložen písemný souhlas (příloha č. 2) o zpracování dat do bakalářské práce, a také souhlas s nahráváním celého rozhovoru na mobilní telefon, z důvodu přesnější analýzy získaných informací. Jednotlivé rozhovory pak byly prováděny v klidném prostředí, které si vybral samotný respondent tak, aby se cítil v bezpečí, komfortně a měl na rozhovor klid. Všechny rozhovory byly vedeny v časovém období února-březen a jejich délka se odvíjela od toho, jak bylo téma respondentovi příjemné. Většina rozhovorů trvala zhruba kolem 20 minut.

4.5 Postup řešení

Samotný výzkum byl uskutečněn v několika etapách, které na sebe navazovaly. V první etapě byl na základě výběru tématu bakalářské práce vymezen hlavní cíl a následné dílčí otázky, které byly zvoleny pro vlastní šetření. Na základě vymezení těchto otázek byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Samotný výzkum probíhal v měsících únor a březen.

V druhé etapě byl na základě dílčích výzkumných otázek sestaven rozhovor, který obsahuje 22 otázek, z nichž většina jsou otázky otevřené a minimum otázek bylo zvoleno jako uzavřené. Následně, po sestavení rozhovoru, byl vybírán vzorek respondentů, kteří se budou výzkumu účastnit.

Po určení kraje, v kterém bude výzkum probíhat, byly odeslány informace do různých mateřských škol. Následně byl navázán kontakt s jednotlivými respondenty a předání všech informací, které bylo důležité před zahájením samotného rozhovoru sdělit. Po provedení

samotných rozhovorů, které byly se souhlasem nahrávány na mobilní telefon, byly jednotlivé rozhovory doslovně přepsány do elektronické podoby (příloha č. 3). V poslední etapě, byly rozhovory kódovány a byly zjišťovány klíčové momenty a poznatky všech respondentů a následně došlo k jejich zpracování do samostatné bakalářské práce.

4.6 Zpracování dat

V této podkapitole se zaměříme na výpovědi všech respondentů. Podíváme se na jednotlivé otázky v rozhovoru a na to, jak respondenti odpovídali a k čemu měli nejbližší. Na začátek si uvedeme informaci, že před samotným rozhovorem byli respondenti seznámeni s tématem a cílem bakalářské práce. Po uvedení tématu se respondenti shodovali na výpovědi, že učitelé běžných mateřských škol, nejsou vůbec informováni o této problematice a že nemají o tomto tématu žádné povědomí. Po dokončení rozhovoru bylo z odpovědí na první pohled zřejmé, že minimálně základní povědomí o dané problematice mají a práci s dítětem se sluchovým postižením by v krajních případech také dokázali vykonávat.

Nyní se tedy zaměříme na jednotlivé otázky rozhovoru a na jejich odpovědi. První oblast otázek se zaměřuje na seznámení s respondentem a uvedením respondenta do problematiky.

Otázka č. 1: V jaké mateřské škole pracujete?

Z 6 dotazovaných respondentů pracuje 5 respondentů v mateřských školách v okrese Opava a 1 respondent v okrese Karviná. R1, R2 a R3 pracují ve vesnických mateřských školách a R4, R5 a R6 pracují v běžných městských školách.

Otázka č. 2: Kolik let praxe máte za sebou?

Dotazovaní respondenti mají praxi v mateřské škole v rozmezí 0–29 let včetně. Ze všech dotazovaných respondentů mají 4 respondenti praxi do 10 let včetně a 2 respondenti mají délku praxe 11–29 let včetně.

Otázka č. 3: Jak byste popsala sluchové postižení?

R1, R2, R4 a R5 popsali sluchové postižení jako problém se sluchem v důsledku, kterého špatně slyší. R5 popsal sluchové postižení následovně: „*Sluchové postižení bych popsala tak, že je to prostě nějaká vada toho jedince, která se týká té sluchové oblasti, vady nebo poruchy, a které má jedinec z důsledku vrozeného nebo získaného poškození*“. Tato výpověď nejlépe popisuje sluchové postižení. R3 a R6 uvedli výpovědi, které nahlížejí na

sluchové postižení jako problém v komunikaci a socializaci jedince ve společnosti, kdy v důsledku tohoto deficitu se jedinec distancuje od okolí a nerozumí tomu co mu ostatní sdělují.

Otázka č. 4: Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Celkem 4 respondenti uvedli, že se během své praxe setkali s dítětem se sluchovým postižením. R5 uvedl, že se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením nesetkal a R6 se setkal s tímto dítětem mimo svou praxi, avšak typ sluchového postižení neví. R4 a R1 dokázali popsat, že dítě mělo sluchadla a větší sluchovou vadu, ale přesný typ neznají. R2 uvedl jako typ oboustrannou hluchotu s 80 % na jednom uchu. R3 uvedl sluchové postižení jako součást dětské obrny.

V druhé oblasti jsme se zaměřili na postoj pedagogů k inkluzivnímu vzdělávání dětí se sluchovým postižením, a zde jsou výpovědi respondentů.

Otázka č. 5: Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

R5 uvedl: „*Tak já si myslím, že tím hlavním cílem je začlenit ty děti se sluchovým postižením a vytvořit jim takové podmínky v tom vzdělávání, aby mohly být vzdělávány současně jako děti bez toho nějakého postižení.*“ Tato odpověď byla vybrána jako nejvýstižnější popis inkluzivního vzdělávání ze všech získaných odpovědí. R1, R3, R5 a R6 zvolili jako hlavní cíl inkluze socializaci dětí, dále R2, R3 a R5 uvedli, že dochází také k zapojení dítěte do běžného procesu. R4 zaměřil cíl inkluzivního vzdělávání na rozvoj dítěte a R6 se zaměřil na toleranci.

Otázka č. 6: K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle Vás vhodné děti s?

Na základě získaných odpovědí bylo vyhodnoceno, že z většiny jsou respondenti otevření inkluzivnímu vzdělávání, a že jsou ochotni vzdělávat děti se všemi typy sluchového postižení kromě dětí neslyšících. U těchto dětí byl pouze R1 pro jejich vzdělávání v běžné mateřské škole a R5 nedokázal odpovědět. Při vzdělávání dětí s kochleárním implantátem nedokázal odpovědět R4.

Otázka č. 7: Mohla byste z daných specifik inkluze dětí se sluchovým postižením vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí?

Při jednotlivých specifikách inkluze dítěte s lehkou nedoslýchavostí se respondenti shodli, že nejdůležitější je zrakový kontakt. Dále se 5 z 6 respondentů shodlo, že důležité

u těchto dětí je mít individuální vzdělávací plán, využívat kompenzační pomůcky a užívat hlasitou řeč pedagoga. U užívání znakového jazyka byli pro ano R2 a R4, který uvedl, že to závisí na schopnostech učitele, jestli znakový jazyk umí. R1, R3 a R5 uvedli, že u dětí s lehkou nedoslýchavostí to nutné není. Pro užívání sluchové výchovy bez zaměření na odezírání byl R2, R3 a R4, naopak R5 a R6 byli proti. Jako stěžejní bod byla minimální podpora ze strany učitele, pro kterou byl pouze R6, ostatní respondenti byli toho názoru, že je důležité mít normální nebo spíše maximální podporu učitele.

Otázka č. 8: Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem?

Při kódování odpovědí na tuto otázku byly odpovědi respondentů velice rozmanité. Nejzajímavější a nejvíce odlišný pohled na specifika měl R3, který se zaměřil nejen na organizaci prostoru, ale také pocity dítěte. „*No určitě aby seděly co nejbliže, aby učitelka nikdy nestála proti oknu, aby mohly vždycky vidět dobře a aby byla osvětlená... Všichni by to měli vědět a citlivě být seznámeni s tím, jak s tím dítětem jednat, mluvit, aby nedocházelo k té frustraci, a právě k tomu opakovanému, co říkal?*“ (R3). Mezi další specifika byl R2, R5 a R6 zařazen oční kontakt. R3 a R1 také uvedli mít ve třídě asistenta pedagoga. R5 se zaměřil převážně na individuální práci s dítětem a využití kompenzačních pomůcek. R6 uvedl možnost poklepání dítěte na rameno jako navázání kontaktu a R2 viděl důležitost také ve zklidnění dítěte a nalezení způsobu komunikace jako jsou obrázky. R1 by pracoval také s dítětem v kolektivu i individuálně. R4 na otázku neuměl odpovědět.

Otázka č. 9: Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

R2, R5 a R6 vidí největší výhodu inkluze v zapojení dítěte do běžného života a v navazování sociálních vazeb. R3 a R6 se shodují také na možnosti být se svými vrstevníky a kamarády, na kterou navazuje výpověď R1, který uvedl možnost být v místě bydliště. R4 uvedl: „*abych byla upřímná, úplně nejsem zastáncem inkluze...věřím, že tomu dítěti bude lépe v menším kolektivu, kde opravdu ti kantoři, pedagogové budou vědět, co s ním mají dělat...*“

Otázka č. 10: Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

R6 byl jediný, který se na nevýhodu inkluze zaměřil kolektivně a upozornil na to, že nevýhodou může být problém s prosazením se v kolektivu ostatních dětí a přijetím. R2 se nasetkal s žádnou nevýhodou inkluze. R4 uvedl nevýhodu v tom, že dítě nebude plnohodnotně rozvíjeno, a že může mít problém se začleněním. R1 vidí nevýhodu v tom, že dítě nebude umět

komunikovat bez asistenta pedagoga a R3 uvedl, že nebude v důsledku sluchové vady zajištěn 100% příjem informací. R5 uvedl jako nevýhodu nedostatek prostoru, času a pozornosti ze strany pedagoga.

Třetí oblast se zaměřuje na informace o sluchovém postižení a o přístupech práce s dítětem se sluchovým postižením.

Otázka č. 11: Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižení? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali?

Při otázce ohledně rozlišení jednotlivých stupňů sluchového postižení odpověděli 4 respondenti, že by toho nebyli schopni. R5 a R3 jsou schopni jednotlivé stupně vyjmenovat. U popisu výchovně vzdělávacích přístupů uvedl pouze R2, že je dokáže vyjmenovat, avšak jeho odpověď byla vzhledem k otázce neadekvátní. Při popisování jednotlivých projevů dítěte při komunikaci se R2, R3 a R5 shodli na křiku a vztekání se dítěte. Dále byly výpovědi respondentů rozmanité. R3 uvedl, že dítě nereaguje na pedagoga, stydí se a neodpovídá. R4 mezi projevy zařadil špatnou řeč, dítě neslyší a je důležitá jiná komunikace, se kterou se ztotožnil R6 a uvedl přímo gestikulaci. R2 uvedl problém s neschopností říct co chce a R5 uvedl také uzavření se do sebe. R1 neodpověděl na otázku.

Otázka č. 12: Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se sluchovým postižením vzděláváno v běžné mateřské škole?

Ze všech dotazovaných respondentů pouze R4 nevěděl odpověď na otázku. Všichni respondenti se shodli, že důležitý pro vzdělávání dětí se sluchovým postižením je individuální vzdělávací plán. R1, R2 a R3 také uvedli, že je důležité, aby dítě mělo doporučení ze speciálněpedagogického centra. R6 pak uvedl důležitou spolupráci s rodinou a SPC, což se ale neshoduje s položenou otázkou.

Otázka č. 13: Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze?

Pouze R3 a R2 absolvovali kurz zaměřený na problematiku inkluze. R3 získal informace o inkluzi během studia vysoké školy a uvedl to jako kurz. R1 jako jediný absolvoval oficiální kurz zaměřený na inkluzi obecně.

Otázka č. 14: Byla byste ochotná absolvovat kurz znakového jazyka?

Ze všech dotazovaných by bylo 5 respondentů ochotných absolvovat kurz znakového jazyka z důvodu výhody a rozšíření si kvalifikace pedagoga, jak uvedl R5. R2 a R4 se shodli

na tom, že je v mateřských školách stále více dětí s problémem, který vyžaduje náhradní komunikaci. R6 by ho absolvoval ve chvíli, kdy by do mateřské školy nastoupilo dítě se sluchovým postižením a R3 uvedl jako důvod pouze to, že už dlouho o tom přemýšlí a hledá, kde by ho mohl absolvovat. R1 uvedl, že by se ho neučil z důvodu nevyužití v praxi. Také uvedl, že znakový jazyk by měl umět asistent pedagoga nebo speciální pedagog.

Otázka č. 15: Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě, čeho jste tuto domněnku měla?

4 z 6 respondentů měli během své praxe podezření na sluchovou vadu u dítěte na základě nereagování dítěte na oslovení a na zvuky. S tímto výrokiem se shodovali R2, R3 a R5. R1 uvedl jako hlavní příčinu své domněnky pomalou reakci dítěte a opakování pokynu. S pomalou reakcí se také shoduje R3, který přidává ještě špatnou pozornost. R2 uvedl také náklon hlavy za zvukem.

Ve čtvrté oblasti byly respondentům kladeny otázky ohledně nástupu dítěte se sluchovým postižením do mateřské školy. Největší zájem byl kladen na to, jaké informace o dítěti považují za důležité vědět, než začnou dítě vzdělávat.

Otázka č. 16: Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat a neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

Z 6 respondentů by byli 4 respondenti schopni na základě těchto specifíků říct, že dítě má nějakou sluchovou vadu. R6 uvedl, že daná specifika jsou podobná oční vadě a R5 jako jediný uvedl přesný typ a to nedoslýchavost. R4 uvedl: „*Tak asi bych dokázala říct, nebo spíš měla bych asi tušení, více bych se soustředila na to, jestli to opravdu třeba není ten sluchový problém.*“ R2 uvedl, že by dítě odeslal na vyšetření k lékaři. S tímto výrokiem se ztotožňuje také R1, který dodal, že on jako pedagog by dítě určitě nedignostikoval.

Otázka č. 17: Pokud by mělo do mateřské školy nastoupit dítě se sluchovým postižením, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

Při vyhodnocování těchto odpovědí, byly odpovědi velice rozmanité. Vždy alespoň polovina respondentů se shodla na těchto bodech: znát stupeň postižení, způsob komunikace s dítětem a setkání s dítětem a poznání schopností jeho reakcí. R1 a R3 se shodli na tom, že by měli znát výsledek vyšetření ze speciálněpedagogického centra a pedagogicko-psychologické poradny, a také znát rodinné zázemí či anamnézu. R4 se zaměřil na způsob práce s dítětem.

Lékařskou zprávu a rozhovor s rodiči o projevech dítěte vyhodnotil jako důležité R1. Pomoc při stresových situacích vyhodnotil jako důležité R6 a typ postižení uvedl jako důležité znát R2 a R5. Úroveň intelektuálních schopností a oblíbené činnosti dítěte uvedl jako důležité R3. Odpovědi typu domluvení si asistenta pedagoga, sestavení individuálního plánu a školení byly vyhodnoceny jako neadekvátní.

Otázka č. 18: S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Proč je to podle Vás důležité vědět?

Z 6 respondentů uvedli 4 respondenti, že je důležité komunikovat s rodiči a poté se speciálněpedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. R6 a R1 uvedli, že by komunikovali se specialistou na sluchové postižení. Se speciálním pedagogem by tuto problematiku řešil R5 a R1. R4 by se obrátil na vedení školy a na různé organizace. R3 uvedl, že rodiče většinou mají málo informací o komunikačních systémech, a proto si vytváří domácí hatmatilku, s kterou s dítětem komunikují. Naopak R2 uvedl, že ne vždy se rozhodnutí speciálněpedagogického centra a rodičů o vhodném komunikačním systému shodují. Důvod, proč je důležité vědět komunikační systém dítěte zhodnotil R5 následovně: „...*a je to důležité proto, protože sama nevím dostatek informací na to, abych to dítě správně rozvíjela a pomáhala mu vlastně v těch oblastech, které ono potřebuje.*“ Podobný výrok odpověděl také R4.

Otázka č. 19: Kdo by Vám měl jako pedagogovi, který bude dítě se sluchovým postižením vzdělávat, sdělit informace o jeho stavu?

Při této odpovědi byl kladen požadavek na výběr jedné odpovědi. Po provedení rozhovoru bylo zřejmé, že respondenti nevolí jednu odpověď, ale volí důležitost jednotlivých zprostředkovatelů. Na základě důležitosti zvolili respondenti kromě R5 jako prvního zprostředkovatele rodiče. R2, R3, R4 a R1 následně vybrali speciálně pedagogické centrum, které jako jediné zvolil i R5. Ředitele jako vedení školy zvolili pouze R4 a R6.

Poslední oblast je zaměřena na to, jak si pedagogové prohlubují a získávají informace o sluchovém postižení.

Otázka č. 20: Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

Všichni respondenti kromě R1 uvedli jako primární zdroj internet. R2, R5 a R6 by se obrátili na speciálního pedagoga z pedagogicko-psychologické poradny. R3 a R6 by navštívili speciální mateřskou školu. R5 by dále navštívil webinář či seminář a také by čerpal informace

od svých kolegyň, od kterých by také čerpal R1. Ten také uvedl jako zdroj informací různé přednášky. Na školení a do centra Tamtam by šel R2. R3 by čerpal ze svých skript a R4 by se zeptal rodičů dítěte.

Otázka č. 21: Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice, a pokud ano jakou formou?

Všichni respondenti by se byli ochotni vzdělávat v této problematice. 4 z 6 respondentů by se vzdělávali samostudiem a respondenti R2, R3 a R4 by docházeli na kurzy nebo školení. Do speciální mateřské školy by docházel na náslechy R6, který by docházel také do společnosti Kvic. Jediný R4 by se vrátil do školy studovat a R5 by šel na webinář či seminář. Z knih a článků by pro svou praxi čerpal R1.

Otázka č. 22: Jste ve Vaší mateřské škole vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se sluchovým či jiným zdravotním postižením?

Pouze R1 a R2 uvedli, že pokud by si vyhledali kurz s touto problematikou, bylo by jim to vedením schváleno, ale pravidelné vzdělávání to není. R5 a R3 nejsou pro tuto problematiku vzdělávání. R6 a R4 také nejsou v této problematice vzdělávání, avšak uvedli, že speciální pedagogové nebo logopedi v jejich mateřských školách jsou vzdělávání pravidelně.

4.7 Shrnutí a ověření výzkumných otázek

V následující kapitole si ze získaných odpovědí respondentů odpovíme na výzkumné otázky této bakalářské práce.

Jaký postoj mají pedagogové k inkluzivnímu vzdělávání dětí se sluchovým postižením

Když se podíváme na výpovědi respondentů, můžeme na jejich základě vyhodnotit, že většina respondentů je otevřena inkluzivnímu vzdělávání dětí se sluchovým postižením, a je ochotna pro to udělat maximum. I když se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením setkali pouze 4 respondenti, byli by všichni ochotni vzdělávat děti s různými typy sluchového postižení kromě dětí neslyšících. Tuto skutečnost můžeme vnímat jako pokrok nejen ve vývoji školství, ale také v lidském přístupu k lidem s postižením.

Většina respondentů také vidí výhodu inkluze těchto dětí v možnosti socializace a navazování vztahů v běžných každodenních činnostech. S tímto také souvisí možnost vzdělávání dětí se svými vrstevníky z okolí a napomáhá to tak rodině zapojit se lépe do společnosti.

I přes ochotu pedagogů vzdělávat děti se sluchovým postižením v běžné mateřské škole se objevila rizika, která mohou vzdělávání dětí narušit či ohrozit. Jedním z rizik bylo prosazení dítěte se sluchovým postižením mezi svými vrstevníky a jeho přijetím v kolektivu, a na to navazovala neznalost pedagogů v oblasti přístupu k dítěti a jeho rozvoje.

V závěru můžeme tedy říct, že pedagogové, se kterými byl rozhovor veden jsou inkluzivnímu vzdělávání otevření, avšak znalost informací a možnosti správné pomoci nejsou ještě dostatečně rozvíjeny.

Do jaké míry jsou pedagogové informováni o přístupech práce s dětmi se sluchovým postižením

I když jsme zjistili v minulé otázce, že pedagogové jsou otevření inkluzivnímu vzdělávání, jejich znalosti a orientace v problematice sluchového postižení nejsou na zcela dobré úrovni. Při zjišťování informovanosti ohledně typů sluchových vad a jednotlivých přístupů vzdělávání, nebyla většina dotazovaných pedagogů schopna vyjmenovat jednotlivé typy či nevěděli, na co se jich ptáme. Z tohoto pohledu můžeme vyvodit, že i přesto, že někteří z dotazovaných mají zkušenost s prací s dítětem se sluchovým postižením, nejsou na to připravováni a rozvíjeni.

Při následujícím zaměření se na informaci ohledně dokumentů, dle kterých jsou děti vzdělávány se pedagogové, kromě jednoho v této oblasti orientovali a dokázali odpovědět. Na základě těchto odpovědí pak bylo možné vyhodnotit, že i když v úvodu nevěděli jednotlivé typy nebo přístupy, dokázali by si tyto informace najít právě v jednotlivých dokumentech.

Když bychom si to tedy shrnuli, je možné říct, že pedagogové i přes zájem a praxi nemají dostatečné informace o sluchovém postižení ani o práci s tímto dítětem. Proto je dobré, že mají snahu se o této problematice dozvědět více, aby mohli mít možnost podchytit možnou sluchovou vadu už v začátku a odeslat tak dítě ke specialistovi, který mu pomůže a tím tak pomůže i pedagogovi, který s dítětem pracuje.

Jaké informace o dítěti se sluchovým postižením jsou pro pedagoga klíčové při výchovně vzdělávacím procesu

Jak už bylo uvedeno, více jak polovina dotazovaných pedagogů se již setkala během své praxe s dítětem se sluchovým postižením nebo měli u dítěte na sluchovou vadu podezření. Při zjišťování informací o tom, co je pro respondenty klíčové při nástupu dítěte se sluchovým

postižením do mateřské školy jsme se mohli setkávat s různými pohledy, které otvíraly nové obzory.

Když bychom to shrnuli, lze říct, že pro respondenty jsou klíčové informace od rodičů a z poraden, kde mohou nejen získávat informace o dítěti, ale také tam mohou najít pomoc. Jako klíčové u této otázky můžeme na základě získaných výpovědí označit znalost stupně postižení, způsob komunikace s dítětem a schopnost reakcí dítěte, od kterých se pedagog zvládne odrazit a dítě tak nadále rozvíjet a pracovat s ním. K těmto informacím, jak jsme již zmínili, napomáhá doporučení ze speciálněpedagogického centra a rodinná anamnéza, kterou by získali rozhovorem s rodiči.

Při zjišťování klíčových bodů jsme mohli při jednotlivých rozhovorech vyzorovat nevědomost a nejistotu respondentů, kteří museli přemýšlet, co by se jim pro jejich práci s tímto dítětem hodilo vědět a co by mohlo vytvořit hlavní pilíře pro vzdělávání dítěte. To se pak snažili rozdělit na oblast rodiny, poradenských pracovišť a mateřské školy.

Jakým způsobem získávají a prohlubují si informace o problematice sluchového postižení

Ať už jsou to pedagogové, kteří mají praxi s dítětem se sluchovým postižením nebo jsou to pedagogové, kteří žádné zkušenosti nemají, můžeme s čistým svědomím říct, že všichni respondenti jsou otevřeni sebevzdělávání a rozvíjení se v této problematice.

Při zjišťování forem získávání informací jsme došli k závěru, že nejvíce se spoléhají na sebevzdělávání formou webinářů, kurzů, přednášek či četbou článků nebo odborné literatury. V dnešní době, kdy je možnost získávat informace i pomocí návštěv speciálních zařízení, by dotazovaní pedagogové ve svém volném čase byli ochotni docházet do zařízení, kde by viděli přímou práci s dítětem či by absolvovali schůzky s odborníky, ať už speciálněpedagogických center nebo pedagogy speciálních mateřských škol.

I přesto, že většina respondentů nemá možnost se v této problematice vzdělávat v rámci svého pracovního uplatnění, jsou otevřeni všem možnostem vzdělávání včetně kurzů zaměřených na znakový jazyk, který je dle jejich výpovědi sice obtížný, ale pomůže jim v profesním růstu a rozvoji.

4.8 Závěr, diskuse

Hlavním cíle praktické části, bylo zjistit informovanost pedagogických pracovníků v běžné mateřské škole o tom, jak pracovat s dítětem se sluchovým postižením. Na základě získaných výpovědí respondentů a zodpovězení výzkumných otázek můžeme říct, že informovanost pedagogů není na tak vysoké úrovni, na jaké by mohla být.

Pedagogové jsou sice otevřeni inkluzivnímu vzdělávání dětí se sluchovým postižením, a při správném přístupu jsou ochotni vzdělávat skoro všechny děti se sluchovým postižením, avšak jim chybí zásadní informace, které jsou pro vzdělávání dětí se sluchovým postižením klíčové. I přesto, že informace o typech a stupních sluchových vad nejsou dostatečné a možnosti přístupu vzdělávání neznají vůbec, snaží se v této problematice vzdělávat, aby byli pro děti co nejvíce přínosnými osobami v jejich životě. Jsou ochotni věnovat svůj čas vzdělávání, zlepšování se a rozvíjení, i přesto, že v rámci svého pracovního uplatnění tyto možnosti nemají.

V roce 2017 byla napsána bakalářská práce *„Přístup učitelů k dítěti se sluchovým postižením v běžné a speciální mateřské škole“*, ve které se autor v praktické části také zabýval postojem pedagogů k inkluzivnímu vzdělávání. Když bychom srovnali získané informace, dospěli bychom k závěru, že v obou pracích jsou dotazovaní respondenti otevřeni inkluzivnímu vzdělávání i přesto, jak malou zkušenost s dětmi se sluchovým postižením mají.

V druhé výzkumné otázce se autor také zabýval připraveností učitele v běžné mateřské škole na příchod dítěte se sluchovým postižením. Autor zmiňuje, že pedagogové v dnešní době mají možnost se na příchod takového dítěte připravit, a to nejen z pohledu moderní techniky, ale také z pohledu možnosti získat informace o všem, co dítě potřebuje a potřebovat bude. Autor se také zmínil, že hlavním předpokladem připravenosti pedagoga je jeho chtíč, že se chce něco dozvědět a danému dítěti pomoci. Když bychom autorův pohled srovnali s našimi výsledky, můžeme říct, že pedagogové sice mají v dnešní době možnost se vzdělávat v této problematice a získávat informace různou cestou, avšak příprava na příchod dítěte se sluchovým postižením bez předchozích zkušeností, zaskočí každého pedagoga, a ne vždy mají pedagogové dostatek času se připravit, když nemají informace o konkrétním dítěti s konkrétními problémy a reakcemi.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala tématem informovanost pedagogických pracovníků o specifikách inkluze dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole. Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, a to do části teoretické a do části praktické.

Teoretická část se zaměřila na předání informací čtenáři z oblasti sluchového postižení. V první kapitole si čtenář mohl přečíst informace zabývající se sluchovým postižením, přesněji jeho typy a stupni, na které mohl v druhé části navázat teoretickými poznatky z oblasti psychomotorického vývoje dítěte a ontogeneze řeči. Následně byl čtenář v poslední kapitole teoretické části seznámen s mateřskou školou jako institucí vzdělávající děti od 2–7 let a s inkluzí dětí do běžných mateřských škol. Podkapitola o inkluzi se zabývala především možnostmi zařadit dítě do běžné mateřské školy, možnostmi využití výchovně vzdělávacích přístupů při vzdělávání dětí a také poukázala na specifika, která přináší přímo inkluze dítěte se sluchovým postižením do procesu vzdělávání. Všechny informace teoretické části byly přebrány z odborných knih, které se tomuto tématu věnují a byly předány čtenářům v kratší a přívětivější formě.

Cílem praktické části pak bylo zjistit, jak jsou pedagogové v běžných mateřských školách informováni o práci s dítětem se sluchovým postižením. Pro lepší přehlednost a zvýšení míry možných výpovědí, byly pro bakalářskou práci zvoleny jednotlivé dílčí otázky, na které se pomocí rozhovorů vedených s jednotlivými respondenty, sbíraly odpovědi. V praktické části bylo postupováno systematicky, což můžeme vidět na jednotlivých kapitolách.

Pro sběr dat byl zvolen kvalitativní výzkum se sběrnou metodou dat, rozhovorem. Rozhovor byl poskládán z otevřených a uzavřených otázek, které byly rozděleny do 5 oblastí, které pokrývaly jednotlivé dílčí otázky. Průběh rozhovoru probíhal s respondenty v klidném prostředí a následně po skončení rozhovoru byly poznatky převedeny do elektronické podoby, ve které byly následně zpracovány a vyhodnoceny.

Při jednotlivých rozhovorech, které byly vedeny s respondenty jsme došli k závěru, že dnešní pedagogové, alespoň z menší části jsou inkluzivnímu vzdělávání otevření a jsou připraveni udělat maximum proto, aby byli schopni dětem se sluchovým postižením toho předat co nejvíce. I přesto, že ne všichni mají zkušenosti se vzděláváním dítěte se sluchovým postižením, jsou otevření vzdělávání dětí se všemi typy sluchového postižení. Nejzajímavějším bodem celého výzkumu byl fakt, že i když by pedagogové stáli, o to se rozvíjet v oblasti

sluchového i obecně zdravotního postižení ve svém zaměstnání, nemají ve většině případů tuto možnost zpřístupněnou. A tak se sebevzdělávají ve svém volném čase. Tato myšlenka by se měla dostat do povědomí široké veřejnosti, protože i přes to, že se školství, co se týče inkluze posunulo na vyspělejší úroveň, tak stále v základních pilířích zaostáváme.

Celková problematika, která je hlavním tématem této práce, nás pohltila a názory zkušenějších pedagogů byly pro nás velice obohacující. Zjistili jsem, že pokud člověk opravdu chce pro druhé něco udělat a zajímá se o dané téma, tak ani ty největší překážky, které nám mohou vstoupit do cesty, neovlivní naše zapálení. V závěru bychom chtěli říct, že každý můžeme těmto dětem nabídnout co nejvíce z nás a pomoci jim začlenit se do společnosti tak, aby si v žádných situacích nepřipadali odmítáni. A celá tato cesta právě začíná v raném dětství, a především v mateřské škole.

Seznam literatury

- BAUM, D., A. GOJOVÁ, eds., (2014). *Výzkumné metody v sociální práci*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-390-3
- HORÁKOVÁ, R. (2012). *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0084-0.
- HOUDKOVÁ, Z. (2005). *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*. Vyd. 1. Praha: TRITON. ISBN 80-7254-623-6.
- JUNGWIRTHOVÁ, I. (2015). *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0944-7.
- KOTVOVÁ, M. (2019). *Zraková paměť u žáků se sluchovým postižením: Visual memory of pupils with hearing impairment*. Vyd. 1 Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7603-028-2.
- KOŤÁTKOVÁ, S. (2008). *Dítě a mateřská škola*. Vyd. 1. Praga: Grada. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KRAHULCOVÁ, B. (2003). *Komunikace sluchově postižených*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-0329-2.
- LANGER, J. (2013). *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3745-3.
- LECHTA, V. (2002). *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-572-5.
- LECHTA, V. (2011). *Symptomatické potuchy řeči u dětí*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-977-4.
- MATĚJČEK, Z. (2005). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Vyd. 1. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-0870-6.
- MAZÁNKOVÁ, M. (2018). *Inkluze v mateřské škole: děti s PAS, ADHD a handicapem*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1365-9
- MUKNŠNÁBLOVÁ, M. (2014). *Péče o dítě s postižením sluchu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-5034-7.

- PIVARČ, J. (2020). *Na cestě k inkluzi: proměny pedagogických procesů ve vzdělávání a jejich pojetí učiteli a zástupci vedení ZŠ*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7603-206-4.
- POTMĚŠIL, M. (2003). *Čtení k surdopedii*. Vyd. 1 Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0766-3.
- POTMĚŠIL, M., a kol. (2010). *Psychosociální aspekty sluchového postižení*. Vyd. 1. Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5184-3.
- POTMĚŠIL, M., a kol. (2012). *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. Vyd. 1. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3310-3.
- POTMĚŠIL, M., a kol. (2018). *Sociální prostředí ve škole a inkluzivní vzdělávání*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-5295-1.
- PUGNEROVÁ, M., J. KVINTOVÁ (2016) *Přehled poruch psychického vývoje*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5452-9.
- PULDA, M. (1992). *Surdopedie se zaměřením na raný a předškolní věk*. Vyd. 1. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 80-210-0476-2.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021. MŠMT [online]. MŠMT [cit.2022-02-18]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021.
- RENOTIÉROVÁ, M., L. LUDÍKOVÁ, a kol. (2003). *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0646-2.
- RŮŽIČKOVÁ, K., J. VÍTOVÁ. (2014). *Vybrané kapitoly z tyflopédie a surdopedie nejen pro speciální pedagogy*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-424-3.
- SKÁKALOVÁ, T. (2014). *Dítě se sluchovým postižením*. Vyd. 1. Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-502-8.
- SLÁDKOVÁ, M., *Přístup učitelů k dítěti se sluchovým postižením v běžné a speciální mateřské škole* [online]. České Budějovice, 2017 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/gi87k9/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Eva Svobodová
- SLOWÍK, J. (2007). *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1733-3.

- SOURALOVÁ, E. (2007). *Manuál základních postupů jednání při kontaktu s osobami se sluchovým postižením*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-1630-4.
- SPLAVCOVÁ, H., J. KROPÁČKOVÁ. (2016). *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9.
- STRNADOVÁ, V. (2002). *Úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-564-8.
- SVOBODOVÁ, E. a kol. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- SVOBODOVÁ, E., M. VÍTEČKOVÁ. a kol. (2017). *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Vyd.1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1243-0.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. (2010). *Přehled vývojové psychologie*. Vyd. 3. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2433-0
- ŠVAŘÍČEK R., K. ŠEĐOVÁ a kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0
- VITÁSKOVÁ, K., PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. (2005). *Logopedie*. Vyd. 1. Olomouc. ISBN 80-244-1088-5
- ZILCHER, L., SVOBODA, Z. (2019). *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech* Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0789-6.

Přílohy

Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Příloha č. 3: Přepis realizovaných rozhovorů

Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru

1. V jaké mateřské škole pracujete?
2. Kolik let praxe máte za sebou?
3. Jak byste popsala sluchové postižení?
4. Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?
5. Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?
6. K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle Vás vhodné děti s:

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem

C: Dítě neslyšící

D: Dítě později ohluchlé

E: Dítě s kochleárním implantátem

7. Mohla byste z daných specifik inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)
8. Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?
9. Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?
10. Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?
11. Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižení? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat)

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevovat při komunikaci

12. Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?
13. Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?
14. Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.
15. Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?
16. Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?
17. Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?
18. S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Pro je to podle Vás důležité vědět?
19. Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání)
20. Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?
21. Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?
22. Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Příloha č.2: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas: respondent č. 1

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: .....

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v přepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

- ANO
- NE

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

- ANO
- NE

V SUDICÍCH ..... dne 6.2.2022

.....

Informovaný souhlas: respondent č. 2

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: STONAVĚ

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v přepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

- ANO
- ~~NE~~

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

- ANO
- ~~NE~~

ve STONAVĚ dne 9.2.2022

Podpis respondenta

Informovaný souhlas: respondent č. 3

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: .....

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v prepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

- ANO
- NE

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

- ANO
- NE

v *Opavě* dne *17.2.2022*

Podpis respondenta

Informovaný souhlas: respondent č. 4

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: .....

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v přepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

- ANO
- NE

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

- ANO
- NE

V...Opavě.....dne...18.2.22...

Podpis respondenta

Informovaný souhlas: respondent č. 5

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: .....

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v přepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

ANO
 NE

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

ANO
 NE

V.....*Opavě*.....dne *23.2.2022*

Podpis respondenta

Informovaný souhlas: respondent č. 6

Informovaný souhlas s poskytnutím a zpracováním údajů pro vypracování bakalářské práce

Jméno a příjmení: .....

Adresa: .....

Telefon: .....

E-mail: .....

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Kláře Kořínkové souhlas se zpracováním svých osobních údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých v rozhovoru v rámci bakalářské práce na Ústavu speciálněpedagogických studiích na UP.

Souhlasím, že jsem byla obeznámena se zachováním důvěrnosti a anonymity v bakalářské práci formou změny svého křestního jména v přepisu rozhovoru, v textu bakalářské práce a dalších dokumentech.

- ANO
- NE

Také souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon pro účel zpracování dat pro bakalářskou práci a následný rozbor jednotlivých výpovědí.

- ANO
- NE

V ..... dne 4.3.22

Podpis respondenta

Příloha č. 3: Přepis realizovaných rozhovorů

Přepis rozhovoru: respondent č. 1

V jaké mateřské škole pracujete?

Pracuji ve vesnické mateřské škole v jednotřídce ve Strahovicích

Kolik let praxe máte za sebou?

8

Jak byste popsala sluchové postižení?

No dítě se sluchovým postižením je dítě, které má sluchový handicap prostě nějakou poruchu sluchu, že slyší že má ten sluch omezený částečně nebo třeba úplně, že si na nějakém stupni

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Až letos v té mateřské škole, kde jsem nastoupila v září, máme holčičku se sluchovým postižením. Ona má sluchadla. Takže ona už má ten sluch dost postižený. Má naslouchátka

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

No třeba v tom případě teďka zrovna jak my tam máme v té mateřské škole, a bavila jsem se o tom i s paní s tou ze speciálního centra co k nám chodí za tou holčičkou na návštěvu, jak ona si jako myslí, jak to vnímá. Mám tam asistentku samozřejmě a ona s ní pracuje hlavně a já to tak cítím, jakože úkol těch nás učitelek je spíš nebo ostatních socializace těch dětí, aby prostě byly v tom kolektivu, ale takové samotné předávání těch nějakých vědomostí to je opravdu na té asistenci, která s ní pracuje individuálně

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s: *(dovysvětlení přesných pokynů pro odpověď na otázku)*

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí určitě ANO

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem ještě ANO, to máme asi my

C: Dítě neslyšící no to je těžko protože já ta naše asistentka třeba si s tou holčičkou ona se učí znakovou řeč ta asistentka, ale my ji neumíme. Neumí ji ani ostatní děti, tak já nevím nakolik já to nemůžu posoudit z pohledu toho dítěte, jak se mu to třeba líbí, být mezi těma ostatníma dětma, kdyby vůbec nic neslyšela. (poznámka dotazujícího: *Jo ono*

tady dost záleží spíš z vašeho pohledu jakoby ani z pohledu asistentky jako ona to má, ale spíš z Vašeho pohledu jakoby jak vy to máte, jak vy to vnímáte. No v případě že by mělo asistentku, podporu té asistentky, jak to máme my, tak by to asi šlo, ale bez asistentky nějaké, která umí tu znakovou řeč třeba, tak určitě by to nebylo vhodné.

D: Dítě později ohluchlé ANO

E: Dítě s kochleárním implantátem ANO, mohlo by, jo, jakože mi to přijde vhodné inkluze

Mohla byste z daných specifík inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele no spíš maximální podpora by měla být, než minimální si myslím, využití kompenzačních pomůcek s lehkou nedoslýchavostí dítěte, no o tom si myslím, že rozhoduje lékař a ne učitelka, zrakový kontakt určitě ano, IVP ano, ten je důležitý, užívání znakového jazyka pokud je to dítě s lehkou nedoslýchavostí tak tam to není podle mě až tak nutné, hlasitá řeč pedagoga ano, sluchová výchova bez zaměření na odezírání to nemůžu posoudit, nevím, já musím říct že to dítě, že se mu bude hodit obojí když se i na to odezírání bude zaměřovat

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

Takže zase ty body, co jste četla. No tak tam bych určitě přivítala asistenta, určitě tak jak to máme my. Asistenta pedagoga, který má nějaké určité speciální vzdělání, nebo aspoň kurzy v těch sluchových vadách. Naše paní asistentka si třeba si dělá kurzy na to, na tu znakovou řeč, učí to i tu holčičku. Ta holčička nemá takovou podporu v rodině, že by se to s ní učily, takže to má všechno od té asistentky. Tak to mi připadá takové hodně důležité no, ale zároveň ať je i nějakou část dne s těma dětma při těch činnostech, které dělají všechny spolu, aby se necítila jako od toho kolektivu oddělena. A některé činnosti, které zvládá ona se třeba napodobuje ty děti pohybové hry nebo vytleskávání ona to jakoby cítí a baví ji to. Výtvarné činnosti dělá, určitě všechno společně s ostatníma, ale má tam tu podporu té asistentky, která když ji to vysvětlím a vím že ona mi nerozumí, neslyší mě, já znakovou řeč neumím tak proto tam mám tu asistentku a ona ji to teoreticky dovysvětlí, pomůže. Protože tak to funguje, jak to mám.

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

No, že je třeba na vesnici jsou obzvláště třeba děti, vrstevníci, kamarádi, takže je zároveň s nimi. Navíc na té vesnici by to bylo nevýhodné pro ty rodiče vlastně, možná i nemožné vozit je do nějaké speciální školky možná až do Ostravy. Takže proto tady je opravdu výhoda, že to takhle může být a že má tu asistentku. Pokud je to třeba někdo z města, kdo má takovou speciální školu a má možnost tam to dítě mít, tak zas to taky může mít své plusy. To nemůžu posoudit, tam jsem nikdy nebyla se podívat. A paní ze speciálního centra říkala, že právě pro tu rodinu asi by to nebylo ono ji stejně dovážet do Ostravy, tak ji mají u nás ve školce. *(poznámka dotazujícího: Jo, a pokud by rodiče měli možnost dát dítě do speciální mateřské školy, kde by dítě bylo na internátě, že by tam pobývalo po celý týden. Jaký na tohle máte názor? Má to nějakou výhodu?)* No já hlavně bych jako rodič si neuměla ani představit, že bych tak malé dítě dala na celý týden někde, takže nevím, jak by se, jak to tam funguje, jestli se tam rodiče byli podívat, nebo jestli se tam je možnost nějaká adaptační doba, jestli se tam těm dětem líbí nebo jestli neteskní. Ale už kvůli takovému nějakým úzkostem těch dětí. Kdyby to nebylo nutné, tak ne.

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

No bez té asistentky by to u nás nefungovalo. Já bych s tou holčičkou neuměla komunikovat, nevím jak.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižení? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení já sama NE

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) NE

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevovat při komunikaci, tak bych vám třeba popisovala, spíš možná bych teď tahala z paty něco, co si třeba teďka vzpomínala, jak se projevuje ta holčička, co máme. Ale že bych na to byla nějak teoreticky připravena ze školy, že bych vám teďka něco, co si pamatuji ze školy, tak to ne. To už opravdu ne.

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

No ta naše holčička nemá individuální vzdělávací plán, *(poznámka: a nějaké dokumenty jiné, jste ještě dostali? Nebo podle čeho ji vzděláváte?)* no máme vyšetření ze speciálně pedagogického centra z Ostravy a s ním také spolupracujeme a chodí k nám na kontrolu ta paní magistra, která má holčičku pod sebou a komunikuje hlavně s tou paní asistentkou a mají online logopedické chvílky spolu, a tam chodí se podívat, je tam fyzicky.

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

Jejda, něco tam bylo i inkluzi takové ale obecně, ne že by to bylo zaměřené na nějaké specifické vady. A přesný název no něco o inkluzi bych musela teď najít. Nevím.

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

No nevím, jestli bych ho využila. Asi ne, asi kvůli tomu jednomu dítěti, které v té třídě, kde se vyskytne jednou nevím za kolik let. Si myslím, že na to by měl být speciální vyškolení lidé, minimálně ti asistenti třeba. Jakože je spousta jiných věcí, které když mám 28 dětí potřebuji naučit než třeba, to je asi dost těžké ten znakový jazyk, nevím, jestli bych si troufla.

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

No měli jsme třeba v jiných mateřských školách takové chlapečka, který nám připadal jakoby že je ve svém světě. Že strašně pomalu reaguje, že jsme několikrát opakovali pokyn, ale pak jsme to jako zkusili úplně jako opravdu ten sluch. Že jsme si ho dali bokem a nebylo to v tom, bylo to spíš, že měl takový, možná tam bylo něco jiného. Nevím už tam nejsem, že to spíš a autismus, nebo třeba nic, nebo byl jen tak zpomalený. Kvůli reakci, nereagoval na pokyny.

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti může být nebo proč se tak projevuje?

No tak spíš bych ho odeslala na nějaké vyšetření ke specialistovi, určitě bych sama nějakou nedagnostikovala.

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

- 1.No nějaká lékařská zpráva určitě
- 2.vyšetření pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra třeba na ty sluchové vady
- 3.nějaké, takový rodinné zázemí, ale nevím, do jaké míry, jak moc my po takových věcem můžeme pátrat jako mateřská škola
- 4.nebo takový nějaký rozhovor s rodiči, jak si to dítě hraje, jak se projevuje doma
- 5.a chtěla bych to dítě určitě vidět, abych věděla třeba jestli nějak reaguje

**S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat?
Proč je to podle Vás důležité vědět?**

No abychom se s ním vůbec dorozuměli, aby to vůbec mělo nějaký smysl, aby tam to dítě nebylo úplně ztracené, aby se mu dalo nějak pomoc. Tak s tím speciálním pedagogem, lékařem, ušním. Tak jak to máme nastavené, jak jsem tam přišla, tak už tam ta paní doktorka dojížděla, dojíždí zhruba jeden školní rok. Tak tak si myslím, že je to v pořádku. Jako máme se na koho obrátit, přijde vyptává se. Ptala se mně, když viděla, že jsem nová, jak to vidím. Tak prostě mít nějakého odborníka, kterého se můžeme zeptat. *(poznámka: a myslíte si, že je důležité komunikovat s těmi rodiči, kteří s tím dítětem už mají nastavený nějaký komunikační systém nebo brát jenom na doporučení SPC?)* no tak ta spolupráce s rodiči je důležitá, a tak u nás je to třeba tak, že holčička je z romské rodiny a jako paní asistentka s nimi komunikuje nejvíc, protože s tou holčičkou dělá tu znakovou řeč, učí ji to a snaží se, aby ji to učili i ti rodiče. Ale třeba ví, že oni se tomu doma tolik nevěnují, že ta holčička má doma zase jiné návyky takové znaky, má ve třídě sestřenici, s kterou se dorozumívají třeba nějakým za svým alternativním jazykem a rozumí si. Ale tak mělo by se to asi úplně sjednotit, aby se ta rodina s tou školkou nebo s tou asistentkou, která ji to učí dohodli na nějakém systému, kterým se ta holčička bude učit. A jak se bude dorozumívat.

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu? *(poznámka: tady budu chtít vybrat jednu hlavní odpověď)*

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání)

No začít by měl rodič, určitě nemůže zatajit, že jeho dítě má sluchovou vadu. To asi snad není ani možné, protože při přijetí do mateřské školy, potřebuje vyjádření lékaře a ten by to tam určitě nám napsal. No a následovalo by určitě nějaké kolečko vyšetření v tom SPC. To asi tak navazuje na sebe. Ale první informace musí určitě přijít od rodiče.

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

No my jsme měli tady třeba shodou okolností nedávno z projektu místního aktivizačního plánu Hlučínska takovou hezkou přednášku, že k nám přišla paní, která je hluchá a dělá přednášky pro děti, a seznamovala je tam a ukazovala jim i ty naslouchadla, kochleární implantát nám ukázala, různé formy dorozumívání s dětmi. To bylo takové moc pěkné, ale jako i pro nás pro dospělé, kteří v tomhle třeba ještě nic moc nevíme. Hodně mi na tom třeba, když se bavíme s tou paní asistentkou, která se o to zajímá, tak od ní třeba získám informace. Ona mi ukazuje nebo třeba spolupracujeme, že ji dávám nějaké pomůcky, které by se daly použít i pro tu holčičku, které používáme s ostatními dětmi. Ale tak že bych už předtím, než jsem takovou holčičku měla ve třídě pátrala po nějaké literatuře speciálně o tom, tak to se přiznám, že ne. To asi až to, až se s tím člověk setká v praxi, tak pak teprve se o to začne vědět.

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Ano, určitě bych si něco přečetla, třeba až budu mít dovolenou nebo prázdniny, tak nějakou knihu, po které sáhnu, tak když vím, že to tam řešíme, tak nějakou, která třeba obsahuje i toto. Nebo nějaké články na internetu je všeho všude spousta.

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Přímo v té oblasti pro děti s nějakým znevýhodněním? Jo, tak určitě dostáváme každý rok k dispozici katalog, kde si můžeme sami zvolit kurzy, nebo i webináře. V té dnešní době, které chceme, Ale sama učitelka si vybere, co si myslí, že pro ten školní rok je pro ni důležité. A tady v tom přímo u nás, kvůli té sluchové vadě. Tak tam přímo má už ta paní asistentka domluvené pokračovací kurzy té znakové řeči, takže přímo do té oblasti jde ona.

(poznámka dotazujícího: když jste se dozvěděla, že budete mít ve třídě tu holčičku se sluchovým postižením, tak jaká byla vaše první reakce? Nebo jste měla z něčeho strach nebo vaše očekávání?) No žádný strach, já jsem předtím pracovala v městské mateřské škole, kde jsme měli přímo jednu speciální třídu, a ta byla plná dětí s různým znevýhodněním, takže nějaká

jedna holčička tam nepřipadala nic divného nějak. Jako nic zvláštního mi to nepřišlo, že by to bylo něco nového pod sluncem.

Přepis rozhovoru: respondent č. 2

V jaké mateřské škole pracujete?

Pracuji v běžné mateřské školce, kde máme děti od 3, letošní školní rok jsme tady měli od 2 let do 6. (*A v jakém městě*) je to venkovská školka, je to na vesnici. (*jo a poprosila bych jméno vesnice*) Stonava

Kolik let praxe máte za sebou?

Ve školce devátý, teď 10 rok

Jak byste popsala sluchové postižení?

Tak sluchové postižení, je to porucha sluchu, kde buď je částečná nebo je úplná. Shodou okolností my jsme tady ve školce měli chlapečka, který měl oboustrannou hluchotu. Měl oboustranná naslouchadla.

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Tak on měl velkou sluchovou vadu. On měl skoro 80 % na jedné straně, ale teď si nevybavuji, kolik měl na té druhé. Ale my jsme měli jednu velkou výhodu, protože tady je sluchadlo nastavené na 80 % takže on to měl opravdu velké. Ale hlavně u něho byla špatná i řeč. on nemluvil, takže on to měl kombinované.

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

Takže podle mě, je hlavní cíl zapojit to dítě do běžného procesu školky, ne úplně ho vystrnadit, ale záleží také na tom, jak velké postižení je. Protože pokud je to slučitelné s normální provozem s běžnými dětmi, je to něco jiného, pokud už je tam opravdu velká vada je lepší, když se mu věnují přímo specialisté s menším počtem dětí ve speciální školce.

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s:

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí ANO

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem ANO, ale právě to záleží, tak jak jsem říkala, zda je jenom jedno naslouchadlo nebo dvě

C: Dítě neslyšící NE

D: Dítě později ohluchlé může být, ANO

E: Dítě s kochleárním implantátem ANO

Mohla byste z daných specifik inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele teď nevím, jak to myslíte, jestli jako minimální, že učitel by se mu měl věnovat (měl by se mu věnovat, ale není tam taková ta jakoby obrovská míra, jak třeba u dítěte, které má právě to sluchadlo) tak NE měl by se věnovat úplně běžně, využití kompenzačních pomůcek ANO, zrakový kontakt ANO, IVP NE, užívání znakového jazyka ANO, hlasitá řeč pedagoga NE, sluchová výchova bez zaměření na odezírání ANO

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

Takže zaměřit se na oční kontakt, na to, aby se dítě zklidnilo a navázalo spolupráci s učitelem. Tam se potom pracuje s pomocí obrázků, aby on pochopil, co po něm ten pedagog chce, a začali spolu fungovat právě na bázi toho ukazování. Nemusí říct co, protože opravdu jak říkám je to kompenzováno i řečí, že je porucha řeči. Takže aby dokázal vyjádřit co chce a co potřebuje.

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Je tam pokud se mu opravdu věnují jak v předškolním zařízení, tak doma dostatečné. Je to vhodné potom na zapojení se do běžného života

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Nevýhodu, zatím jsem se nesečkala s žádnou nevýhodou v inkluzivním vzdělávání, protože děti už ve školce se dokážou vcítit do takto postiženého dítěte a dokážou mu i pomoci.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižení? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení NE

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) částečně ANO, (můžu se tedy zeptat které) to myslíte jak s ním pracovat (jo jakože jsou určité typy jak se k těm dětem přistupuje, tak jestli dokážete některé popsat) no typy pomocí obrázků, ale teď si nevzpomenu přesně jak se ty obrázky jmenují, to má speciální název (to nevdí), ty obrázky, to jsou podobné obrázky pro autisty (jo, tak to bude Makaton nebo Voks, nebo něco takového), ano, ano to je přesně ono (to je vše, nebo ještě něco) ne, zatím mám zkušenost jenom tady s tímhle tím, a částečně znaková řeč

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevat při komunikaci dítě se projevuje, pokud to neumí vyjádřit, tak se vzteká, nedokáže si říct co potřebuje, anebo si to samo vezme, a to zase záleží na okolních dětech, jestli mu to dovolí, takže částečně se vzteká

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

Záleží podle speciálně pedagogického centra a SPC, jestli dají pouze doporučení, jak s ním spolupracovat nebo chtějí vypracovat individuální plán. Záleží právě na tom postižení, jaké oni dají doporučení

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

NE

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

ANO, protože teď u těch dětí se to často projevuje špatná výslovnost, máme shodou okolností holčičku, která dobře slyší, ale nemluví.

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

Bylo to u jednoho chlapečka, který nereagoval na zvuky, nereagoval na své jméno a chodil s náklonem doprava

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

Přesně to určit asi nedovedu, ale pokud bych měla tyhle ty poznatky, tak bych doporučila na vyšetření běžného sluchu a potom lékař by už doporučil, jak dál pokračovat

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

1. Jak velké je to postižení
2. Jestli jednostranné nebo oboustranných oušek
3. Zda reaguje
4. Nejlépe by bylo, kdybych se s tím dítětem setkala
5. A následně bych se domluvila na nějakého asistenta

S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Pro je to podle Vás důležité vědět?

Takže komunikujeme s rodiči a také jsme měli štěstí se speciálně pedagogickou poradnou a také jsme měli štěstí na SPC přímo pro sluchově postižené, které nám doporučilo Tamtam, kde přímo paní k nám přišla, řekla nám, jak s takovým dítětem pracovat a doporučila nám nějaké pomůcky. *(a chci se zeptat, jestli se to doporučení těch SPC nebo těch poraden vlastně shodovalo s tím, jakým komunikačním systémem komunikují ti rodiče)* ne vždy a bohužel jsme měli také špatnou zkušenost spolupráce s klinickým psychologem, když rodič přinese zprávu a my víme, že to dítě nekomunikuje, nemluví, má pouze nějaké skřeky a psycholog napíše, že dítě mluví plynule ve větách

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání)

Rodič a SPC, samozřejmě to SPC posílá všechny zprávy přes ředitele, takže i ředitel, ano

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

Takže hlavní informace je právě z toho Tamtamu, kde vám doporučí, jak postupovat, jak s nimi pracovat. Potom internet a eventuálně hledat si sám nějaké školení, jak s takovými děti

spolupracovat. A pokud natrefíte na šikovnou paní ze speciálně pedagogického centra tak i ta vám dokáže poradit, jak s takovým dítětem pracovat.

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Ano, a formou tak jak jsem říkala už před chvílí. Školením, samostudiem a hledáním informací na internetu.

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Nejsme nijak speciálně vzdělávání, pouze pokud bychom si vyhledali nějaký kurz, školení, tak škola nám to potom proplatí a vlastně je to naše vzdělávání. Ale nějak pravidelné vzdělávání tady není.

(ještě bych se Vás chtěla zeptat. Když by bylo dítě se sluchovým postižením, které by bylo možno dovážet do mateřské školy, ale je to z větší dálky. A to dítě by bylo na internátě. Tak jaký na to máte názor?) já si myslím, že je to všechno na zvážení, jak velké postižení to je, a zda tomu dítěti pomůžou. Protože vím, že v takových speciálních školkách, je logoped, který s ním pravidelně cvičí. Jsou tam speciální pedagogové, kteří na to mají školy a dokážou se mu více věnovat než v té běžné školce. Takže pokud by byla ta možnost, tak určitě za sebe bych tam takové dítě dala.

Přepis rozhovoru: respondent č. 3

V jaké mateřské škole pracujete?

Mateřská škola Velké Hoštice, okres Opava.

Kolik let praxe máte za sebou?

Celkově? Od 20 let, je mi 49. Nevím, Kolik? 29 No, tak téměř 30 let s třemi dětmi. Takže 3 mateřské, přerušení tam bylo.

Jak byste popsala sluchové postižení?

Sluchové postižení si myslím, že je, jedno z nejhorších, nejtěžších, protože člověka distancuje od okolí a vadí mu v komunikaci. Člověk je, se odlišuje zvěře tím, že komunikuje a tam to potom vážne. Je v tom frustrace z posměchu, ne neschopnosti ale z toho studu opakovaně se doptávat „Prosím, můžete mi to zopakovat“ a furt lidi mají pocit, že jste hloupí a ne, že nedoslýcháte. Ono to není vidět, takže tam si myslí, že je s vámi něco jiného a nemají vlastně, lidi vůbec nemají jako obyvatelé nemají ponětí o těch, o tom, co tu může způsobovat, že se takhle chováte, že se doptáváte. A to, že se doptáváte vůbec, to lidí neví, že může se něco takového dít. Přitom každá babička, každý dědeček nedoslýchá a stejně si to nenesou, nevěří že může mladý člověk neslyšet. No a co to bylo, jak to bylo ta otázka? *Jak byste popsala sluchové postižení.* No tak, že vadí v sociální sféře, tam prostě odstaví člověka od komunikace.

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Ano, setkala jsem se. Když jsem pracovala na Dostojevského. A nevím jistě, dělala jsem tam tenkrát asistentku, takže jsem se k papírům nedostala a už je to dávno, takže úplně diagnózu

nevím. Ale myslím si, že to bylo v rámci obrny dětské. No, že tam to děťátko mělo ještě somatologické potíže.

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

Hlavní cíl inkluzivního vzdělávání. Tak tam jediný cíl, kterého se dá dosáhnout je, že bude se svými zdravými vrstevníky, protože je to také zdravé dítě. Že dosáhne stejného stupně vzdělání zároveň s nimi. Ovšem za předpokladu, že mu budou přizpůsobovány podmínky a pak je tam ten názor těch pedagogů, nebo jak to ti pedagogové, je to dlouhá otázka. *Nene, jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením.* No, aby byli se svými vrstevníky, děťma tak kam patří, se zdravýma děťma. Bez toho, aby poznali, že jim něco je.

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s:

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí ANO

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem ANO

C: Dítě neslyšící NE

D: Dítě později ohluchlé No tak s tím nemám zkušenost, protože tam funguje orální metoda u něho. Později no, ale udrží ho to. Tak úplně s největším pozitivním myšlením ANO

E: Dítě s kochleárním implantátem ANO

Mohla byste z daných specifik inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele NE, využití kompenzačních pomůcek ANO, zrakový kontakt ROZHODNĚ, individuální vzdělávací plán ANO, užívání znakového jazyka NE, hlasitá řeč pedagoga ANO, sluchová výchova bez zaměření na odezírání, co to je? To je vlastně, že jakoby trénují sluch, ale nepodporují to, aby dítě bylo zaměřené přímo na odezírání, ale jo, aby se dokázalo sluchově orientovat v prostoru ano, no tak jestli je to možné v inkluzi na nějaké základní škole, tak samozřejmě ANO

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

No určitě aby seděly co nejbliž, aby učitelka nikdy nestála proti oknu, aby mohly vždycky vidět dobře, aby byla osvětlená. Aby mělo dítě asistentku v případě, že by třeba v pozadí za loktem, aby tam seděla. Všichni by to měli vědět, a citlivě být seznámeni s tím, jak s tím dítětem jednat, mluvit, aby nedocházelo k té frustraci, a právě k tomu opakovanému, Co říkal? To vás sundává to prostě vás vyčerpává a soustředí na řeč i přes to sluchadlo, které má digitální přenos není vůbec jednoduché. Ono totiž jako kdyby přiblíží zvukově veškeré zvuky z okolí, takže auto, ptáky, šustění kalhot, razítka, učebnice, všechno to tam stejně ruší. Takže to dítě se strašně musí soustředit a bývá vyčerpané, takže chvíli a pak se zase někomu jinému věnovat. Po chvílích no, intenzivně po chvílích.

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Že je se svýma, mezi svýma dětma, s kterýma má být. Že má kamarády a nejsou tam zabrzděné sociální vazby

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

No, že mu občas něco unikne no. Ale pak by mělo to dítě vědět, že to vůbec nevádí. A měly by ostatní, ostatní by mu měli. Ono jim nemůže jít naproti, ale ostatní, když vidí nebo cítí, že to dítě, něco mu schází nějaký kousek informace nemá, tak by mu to měly dokládat. Jako se mezi sebou domluvit, jestli vyzvedne já vím, anebo neotravuj. Anebo nebo opravdu to jako potřebuje. Ale to tak vzniká samo v těch sociálních vazbách.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižením? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení já ANO, protože mám speciální pedagogiku a sama mám sluchové postižení, ale pedagogové ostatní, kteří jsou z běžné pedagogiky ne

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) to bych potřebovala asi konkrétněji, jako. *No jsou výchovně vzdělávací přístupy, které se používají při komunikaci s tím dítětem, vlastně v té školce. ANO, takže jestli byste je dokázala vyjmenovat* NE, jako VOKS nebo co *ne tam je ta totální komunikace, bilingvální přístup, orální metoda a tak. A to si myslíte, že si to pamatuji, doteď se mi to vypařuje, to po mě nemůžete chtít po letech. Samozřejmě to bych dělala, všechno, protože to člověk tak cítí a vyplyne to, z toho, co si to dítě žádá. Pokud ho pozorujete a není vám to jedno, tak se rychle napojíte na stejný provázek, jo ale vyjmenovat to ne.*

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevat při komunikaci ano, neodpovídá, stydí se, křičí třeba, neudělá to, co po něm chcete, můžete ten hlas různě zkoušet, sílu hlasu a musí vás to ale napadnout, že může mít něco se sluchem. A běžného pedagoga to nenapadne. On to dítě trestá.

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

No IVP, určitě z SPC

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

Studium speciální pedagogiky na Ostravské univerzitě

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

Jo, moc, moc bych to chtěla. Toužím po tom celý den, rok. Ne, celý život. A sháněla jsem a nejde to sehnat. Fakt je to těžké, není možnost na internetu najít někoho kdo to dělá. I tady v Opavě jsem se ptala a vždycky někdo na chvíli, to prošvihnete a pak zase nic. *Já vím, že jsou v Olomouci, přímo v unii neslyšících. Ti pořádají kurzy pro veřejnost. Tak já jsem nemyslela úplně jako vysokou školu třeba, ale ne to je kurz, roční kurz v délce školního roku, tak je to vlastně kurz a je to zakončené zkouškou, kdy potom je certifikát. A je to na 2 roky rozdělené. To je dobrá zpráva*

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

ANO, měla jsem. Protože to dítě bylo vždy poslední, protože když jsem říkala něco třeba šeptem, nebo jsem měnila různě hlas, což jako zdravé děti vede k pozornosti, tak po chvílce tohle dítě upadalo v nezáměr. A samozřejmě ta pomalá nebo nejistá reakce, opožděná reakce a podle zrakové vjemu, že všichni někam jdou tak jdu taky. A potvrdilo se to, ale by nějaká zánětlivá záležitost. Dali dítěti trubičku jakousi do ucha, která pak nějak dorůstá do Eustachovy asi, narovnají, nevím.

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

ano

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

1. Veškeré materiály z SPC
2. Pak by došlo k tomu sestavení IVP
3. Rodinnou anamnézu
4. Oblíbené činnosti toho dítěte rozhodně, od kterých se dá odrazit a potom také oblíbeného člověka, postavičku, sourozence
5. A úroveň, ve které se nachází intelektuálně

S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Pro je to podle Vás důležité vědět?

s SPC. A proč je to důležité vědět, no přece abych věděla, jak se s ním dorozumím. *A myslíte si, že je důležité to komunikovat jen s SPC nebo i rodiči?* No to taky. Jo, to taky, ale rodiče obvykle neví. A jako ještě je tam jedna věc, rodiče si myslí, že se s tím dítětem domluví. Jenomže, ono to dítě s nimi roste, vyrůstá, jsou spolu v každodenním kontaktu a mají svoji hatmatilku, které rozumí opravdu takovou modifikovanou domáci. A rozumí tomu jenom oni, jenomže to dítě se potřebuje domluvit ve světě, a musí se domluvit i s lidmi, kterou hatmatilku domáci, kteří tu domáci neznají. Takže do světa

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání)

Rodič a SPC, ředitel ví stejně prd. Ředitel to jenom řídí.

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

Tak internet, svoje skripta staré a asi bych si zašla poradit se a povykládat si s někým z praxe. Na Dostojevského, Havlíčkovou, na Slezského odboje, to bych asi obešla. Domluvila bych si tam schůzku, popsala bych s čím dítě mám a ty přístupy bych s nimi konzultovala, s někým, kdo v tom prostředí dělá, nemá ty děti inkludované, ale je ve speciální škole.

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Rozhodně ano. Nějakých kurzů, už nechci ty nervy, zkoušky, takové to fakt jako už nejsem ve studentských letech. Já jsem ve svém věku babiček a tam už to jde těžko. Takže docházení na nějaký kurz, víkendovky. Samostudium a tak. Všechno záleží totiž, co má člověk uvnitř. Jestli je dost empatický, jestli prostě dokáže a jestli chce mu to dítě přirůst, ono každé přiroste, a jestli mu na něm záleží. A tam jsou strašně, moc je to všechno takové povrchní, ta pedagogika, ale ta specka je fakt jako úplně citová, až pod kůži až s tím dítětem děláte úplně všechno. A startujete mu život

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Ne

Přepis rozhovoru: respondent č. 4

V jaké mateřské škole pracujete?

V mateřské škole Šrámková v Opavě

Kolik let praxe máte za sebou?

To je složitější. Já jsem pracovala 2 roky v mateřské škole, potom 4 roky v družině. A teď jsem zase v mateřské škole druhým rokem.

Jak byste popsala sluchové postižení?

Dítě s problémem se sluchem. Špatně slyšící.

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

To neumím přesně popsat. To jsem říkala vlastně ten týden, co jsem byla s tou holčičkou, měla naslouchadla. Bylo třeba na ni mluvit výrazněji trošičku, ale v podstatě neměla žádný další problém větší. Ale v jaké škále byla to netuším.

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

Určitě, jako každý cíl si myslím, že tam je důležité rozvíjet to dítě, tak jak je možno. Na základě těch jeho schopností.

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s:

Akorát je to teda jen můj názor. Nemám ty zkušenosti

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí to si myslím, že je možné

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem tady toto znamená co, že to dítě neslyší nebo nějakým způsobem ještě slyší (*slyší v důsledku sluchadel*) tak to si myslím, že je ještě možné, ano

C: Dítě neslyšící NE, tam si nemyslím

D: Dítě později ohluchlé (to znamená, že vlastně dítě umí mluvit orální řečí, a ke ztrátě sluchu došlo v průběhu, takže se dokáže dorozumět tou mluvenou řečí) tak tam nevím co odpovět, tam nemám představu, jak by to mohlo fungovat

E: Dítě s kochleárním implantátem taky nevím

Mohla byste z daných specifík inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele tam by měla být velká podpora dle mého názoru. Otázka je další věc, jak je to možné zvládnout při počtu 25 dětí, *využití kompenzačních pomůcek* určitě, *zrakový kontakt* také, *individuální vzdělávací plán* také určitě, to je důležité, *užívání znakového jazyka* no pokud kantor umí, nebo nějaký asistent, tak je to vhodné, ale s tím se běžně nesetkáváme, jo, tady s tímhle, *hlasitá řeč pedagoga* určitě, *sluchová výchova bez zaměření na odezírání* (u dítěte se rozvíjí především sluch, bez odezírání zrakově) pokud je to možné, pokud je dítě na tom tak, že to je schopné zvládnout

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

Nemám tušení, jako pokud je to velká vada tak s tím já nemám vůbec žádné zkušenosti, tím pádem nevím, jak s ním pracovat s takovým dítětem. Nemáme vzdělání žádné k tomuto zaměřování

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Abych byla upřímná, úplně nejsem zastáncem inkluzí, takových ano. Věřím, že tomu dítěti bude lépe v menší kolektivě, kde opravdu ti kantoři, pedagogové budou vědět co s ním mají dělat a budou se zaměřovat opravdu na to, jak to dítě rozvíjet s tady tímto problémem. Takže nejsem zastáncem ani v jiných směrech, jakože úplně.

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Nevýhodu, samozřejmě, že to dítě nebude v prostředí, kde bude dobře vyvíjeno, rozvíjeno. Protože samozřejmě ty ostatní děti nebudou mít ten problém, takže to dítě nebude začleňováno třeba, nebo nebude možno začleňovat ho do všech aktivit. Takže v tom vidím nevýhodu. A samozřejmě to dítě potřebuje speciální péči. Takže pokud tam nebude mít asistenta, tak to, jakože nebude v pořádku, nebude rozvíjeno tak jak by mělo být.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižení? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení NE

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) NE

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevovat při komunikaci samozřejmě ta řeč, že není v pořádku, dítě neslyší, takže odezírá ze rtů, pokud to zvládá, takže ta komunikace drhne samozřejmě, pokud kantor neví, jakým jiným způsobem se s ním dorozumět, možná nějaký obrázkový způsob

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

NE

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

NE

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

Byla. V dnešní době, když je těch dětí stále víc s nějakým problémem, tak samozřejmě je výhodou toho co nejvíce umět v těch oblastech a nejedná se jenom o sluchové, ale i o další problémy. Takže jako já jsem otevřená pro další vzdělávání.

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

Ne, zatím jsem se nesečkala s žádným dítětem, u kterého bych měla pocit

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

Tak asi bych dokázala říct, nebo spíš měla bych asi tušení, více bych se soustředila na to, jestli opravdu to třeba není ten sluchový problém, když vykládáte ty body. Jestli reaguje, na základě čeho, jestli slyší, neslyší.

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

1. Jak se komunikuje s tím dítětem doma s tímto problémem
2. Samozřejmě bych potřebovala potom nějaké školení nebo další vzdělávání
  - Co mě napadá něco dalšího, už mě nic nenapadá
3. Jak závažný ten problém je
4. V rámci toho školení bych se dověděla, jakým způsobem s tím dítětem pracovat, ale to by mi mohli i rodiče sdělit tuto informaci, protože tak komunikace s těmi rodiči je důležitá, ještě když nám jde o stejnou věc
5. netuším

S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Pro je to podle Vás důležité vědět?

Určitě bych to řešila s vedením školky, s paní ředitelkou. S rodičem a určitě s nějakou organizací či orgánem, který řeší tady ty problémy. *(a proč je to důležité vědět)* Abych věděla, jak s tím dítětem pracovat, jak ho rozvíjet.

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání)

Určitě rodič, speciálně pedagogické centrum a samozřejmě i ředitel nebo alespoň máme paní ředitelku, která se zabývá vším hodně. Takže kdykoliv se ji můžeme zeptat, řešit

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

No, tak určitě z internetu a upřímně ani nevím, kde se obrátit. Na základě tohoto problému. Nejspíš bych se zeptala rodiče, co a jak a podle toho bych jednala. A samozřejmě pro sebe bych si zjišťovala veškeré materiály, co to dítě potřebuje, jaký má ten problém, abych s tím byla seznámena co nejvíce.

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Byla bych se ochotna vzdělávat. Určitě nějaké školení nebo třeba nějaká škola.

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Já nejsem, ale věřím tomu, že speciální pedagogové u nás školeni jsou. Protože máme speciální třídu, s logopedickými problémy. Takže tam věřím že jsou kantoři, pedagogové školeni.

Přepis rozhovoru: respondent č. 5

V jaké mateřské škole pracujete?

Dobře, takže pracuji v mateřské škole Opava Šrámková, na odloučeném pracovišti Jateční

Kolik let praxe máte za sebou?

Nula, protože, no nula. Půl roku.

Jak byste popsala sluchové postižení?

Sluchové postižení bych popsala, tak že je to prostě nějaká vada toho jedince, která se týká té sluchové oblasti, vady nebo poruchy, z které má jedinec z důsledku vrozeného nebo získaného poškození.

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Nesetkala

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

Tak já si myslím, že tím hlavním cílem je začlenit ty děti se sluchovým postižením a vytvořit jim takové podmínky v tom vzdělávání, aby mohly být vzdělávány současně jako děti bez toho nějakého postižení.

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s:

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí ANO

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem ANO

C: Dítě neslyšící je možná odpověď MOŽNÁ, no tam jsem navážkách trochu

D: Dítě později ohluchlé ANO

E: Dítě s kochleárním implantátem ANO

Mohla byste z daných specifík inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele, jestli je to, ještě jednou, jestli je to zásadní při té práci, jestli je to vhodné přímo pro tu lehkou nedoslýchavost, NE, takže když si myslím, že to má být více té podpory tak ne, využití kompenzačních pomůcek ANO, zrakový kontakt ANO, individuální vzdělávací plán ANO, užívání znakového jazyka pro děti s lehkou nedoslýchavostí NE, hlasitá řeč pedagoga ANO, sluchová výchova bez zaměření na odezírání asi NE

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

Těžká vada jo? *Jo, když má to dítě kompenzaci sluchadly. Tak tam bych se určitě zaměřila na ten zrakový kontakt, na individuální práci s tím dítětem, na kompenzační pomůcky, pokud jsou potřeba. A to je asi tak všechno, co mě napadá.*

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Výhodu vidím v tom, že sluchové postižení je strašně široký pojem, a ne vždycky to je, ne vždycky to znamená, že to dítě není schopno se nějakým způsobem vzdělávat. Myslím si, že to je prostě velká výhoda, když mají dětičky možnost té inkluze ať už je to teda těžší nebo lehčí forma té vady.

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Tak může to být to, že to dítě třeba ze začátku, když je to v prvotním nějakém režimu, tak tam může docházet k tomu, že ten pedagog s tím není úplně jakoby seznámen a nedává tomu dítěti tolik toho prostoru, času a jeho jakoby pozornosti kolik potřebuje, a to dítě potom může být vlastně ochuzováno nějakým způsobem.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižením? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení ANO

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) to asi NE

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevovat při komunikaci může se projevovat určitě trochu třeba podrážděně, když, protože často nerozumí těm lidem, co říkají. Takže z toho může být takové ne ve své kůži, protože vlastně neví, co si oněm ti druzí myslí, tím že jim nerozumí. Často tam prostě vzniká i k tomu, že dítě se může více uzavírat do sebe, tím že se nedokáže díky tomu začlenit do kolektivu. A lidem, kteří nemají žádnou sluchovou vadu, často nedochází, co prožívá, takže tam prostě není tolik empatie, ze strany lidí bez nějakého postižení.

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

Takže tam je určitě důležitý individuální vzdělávací plán. A dle jakého dokumentu, to jsem se učila, takže bych to měla vědět, ale asi si nevzpomenu. *Nevadí*

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

NE

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

ANO. Protože momentálně to studuji a přijde mi, že to je to věc, která se může hodit pedagogovi, ať už pracuje v mateřské školce nebo v nějaké speciální nebo. Prostře obecně mi to přijde jako výhoda a rozšíření obzoru vlastně možností a kvalifikace toho pedagoga.

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

Teď, jelikož pracuji v mateřské škole tak mám domněnku u jednoho dítěte, kterou jsem konzultovala s kolegyní a je to z toho důvodu, že když to dítě oslovím jménem, tak pokud vyloženě nezvýším hlas, tak se neotočí jo. Ale nemáme to nijak podložené, jenom je to na základě tady toho, že pokud to není nijak zvýšený ten tón, tak prostě nereaguje.

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

No, pravděpodobně asi nějaká nedoslýchavost. Neřekla bych, že úplně těžká, ale asi nějaká lehčí.

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

1. Tak asi bych považovala, jaký teda typ má té vady nebo poruchy
2. Zda je ta vada vrozená nebo získaná
3. Zda to dítě na základě té jeho vady jakoby zvládá třeba dorozumívá se pomocí znakové řeči nebo to zvládá bez tady tohoto
4. No už mě asi nic nenapadá

S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Proč je to podle Vás důležité vědět?

Pravděpodobně bych asi komunikovala se speciálním pedagogem v okolí nebo příslušné pedagogicko-psychologické poradně. A je to důležité proto, protože sama nevím dostatek informací na to, abych to dítě správně rozvíjela a pomáhala mu vlastně v těch oblastech, které ono potřebuje.

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel

B: rodič

C: SPC (doporučení ke vzdělávání) já si myslím, že SPC

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

Takže já si myslím, že určitě z nejrůznějších webinářů či seminářů zaměřené na to téma. Potom internet a jako poslední bych dala si od kolegyní, které mají třeba vystudovanou tu speciální pedagogiku nebo přímo s nějakým speciálním pedagogem z okolního PPP

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Ano a pravděpodobně skrze ty webináře či semináře

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Nejsme, nebo o tom zatím nevím.

Přepis rozhovoru: respondent č. 6

V jaké mateřské škole pracujete?

Mateřská škola Šrámkova

Kolik let praxe máte za sebou?

14 nebo 15 možná něco více

Jak byste popsala sluchové postižení?

Že dítě neumí zopakovat to co nebo nechápe to co já mu říkám. Nebo neumí to vlastně zopakovat, má problém to zopakovat.

Setkala jste se během své praxe s dítětem se sluchovým postižením? Pokud ano, jaký typ/stupeň sluchové vady měl?

Ano. To vůbec nevím, protože jsem se s ním já ve svojí praxi ne, ale můj syn ho měl ve třídě pak. Takže to nevím, jestli on to bylo jakože, zvuky vydával, dokázal jako i takovou tou zvláštní řečí to dokázal říct, aniž by potřeboval k tomu mi to říct rukama. Takže když jsem se ho zeptala tak asi něco slyšel, musela jsem mluvit pomalu a jako kdyby nahlas a dokázal mi odpovědět takovou zvláštní řečí.

Jak byste popsala hlavní cíl inkluzivního vzdělávání u dětí se sluchovým postižením?

Tak já si myslím, že vůbec celková inkluze by měla být v tom, že zkusit ty děti začlenit do kolektivu jako takového, aniž by ty děti ostatní věděly, že to je nějaká vada. Nechci říct úplně vada, ale aby se vlastně začlenily, že i tihle lidé existují, že jsou a že je dobré je mít. A myslím si, že ty děti jsou k sobě tolerantnější. To by možná byl ten cíl. Ta tolerance taková.

K inkluzivnímu vzdělávání jsou podle vás vhodné děti s:

A: Dítě s lehkou nedoslýchavostí ANO

B: Dítě s těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou sluchadlem ANO

C: Dítě neslyšící NE

D: Dítě později ohluchlé ASI JO, asi by mohl (*To znamená, že jakoby má ten vývoj řeči za sebou. A potom ohluchl, takže tu orální komunikaci zvládá*)

E: Dítě s kochleárním implantátem ANO

Mohla byste z daných specifík inkluze dětí se SP, vybrat ty, které jsou dle Vás zásadní při práci s dítětem s lehkou nedoslýchavostí? (minimální podpora ze strany učitele, využití kompenzačních pomůcek, zrakový kontakt, IVP, užívání znakového jazyka, hlasitá řeč pedagoga, sluchová výchova bez zaměření na odezírání)

Minimální podpora ze strany učitele ANO, využití kompenzačních pomůcek ANO, zrakový kontakt URČITĚ, individuální vzdělávací plán TAKY, užívání znakového jazyka to si myslím, že někteří učitelé neumí, takže tam to je těžké pro učitelku se to naučit, hlasitá řeč pedagoga myslím si, že všechny učitelky mluví dostatečně nahlas, sluchová výchova bez zaměření na odezírání to, zase je to složité pro pedagoga se to naučit, takže si myslím, že asi ne, protože si myslím, že by to to dítě vyčlenilo. Že by to bylo pro něj i pro tu učitelku takové, že by to ty ostatní děti poznaly, že je to něco jiného. Že se s ním musí bavit jinak.

Jak byste popsala specifika inkluze u dětí se středně těžkým stupněm sluchové vady kompenzovanou sluchadlem? Na co se při inkluzi zaměřit?

Na oční kontakt, aby vědělo, že s ním zrovna mluvím. Možná, že i lehké poťukání po rameni, nebo i takový ten fyzický, aby vědělo, že zrovna s ním mluvím.

Jakou výhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

No že by, že se nebude cítit ostrčeno to dítě. Že se dokáže sám začlenit, jeho sebevědomí si myslím, že se povzbudí.

Naopak, jakou nevýhodu vidíte v inkluzi dítěte se sluchovým postižením?

Nevýhodu, to musím trochu popřemýšlet. Třeba nevím. Já si myslím to kolektivně, nebo mířila bych to na kolektiv, že prosadit si takový ten svůj, že chce, že teď mluvím. Možná ono, že by to chtělo říct a že třeba neslyší, že to dítě věděl něho mluví. Že tam třeba není ten kontakt jako takový a tím pádem bude znevýhodněné tady tím, že by, že by mělo sedět tak, aby vidělo na všechny ostatní děti.

Setkala jste se při Vašem studiu s informacemi o sluchovém postižením? Pokud ano, do jaké míry Vám informace předávali: (ANO/NE)

A: dokázala byste rozlišit jednotlivé stupně sluchového postižení NE

B: dokázala byste popsat jednotlivé výchovně-vzdělávací přístupy u dětí se SP (vyjmenovat) NE

C: můžete mi v bodech popsat, jak se dítě se SP může projevat při komunikaci bude hodně gestikulovat nebo bude asi gestikulovat. Já jsem se nikdy nesetkala až tak, jako že by nějak jako jsme se to ani extra neučili. Ale myslím si, že bude hodně gestikulovat, a že bude na sebe upoutávat pozornost.

Dokázala byste mi říct, dle jakých dokumentů je dítě se SP vzděláváno v běžné mateřské škole? Co je důležité pro dítě sestavit?

Určitě individuální plán a tam bude asi velká spolupráce s rodiči a speciální centrem

Absolvovala jste kurz zaměřený na problematiku inkluze? Ano/ne, popřípadě jaký kurz?

NE

Byla byste ochotná absolvovat kurz Znakového jazyka? Ano/ne, důvod.

Pokud bych měla dítě, které bych měla mít takhle zařazené do třídy tak asi ano. Ale je to, vím o tom, že je to velmi náročné. My jsme to měli na škole, že jsme mohli mít, protože holčiny tam šly do speciálních školek a tohle absolvovaly, ale já jsem se do toho nezařadila.

Měla jste někdy podezření u dítěte, že má sluchovou vadu? Pokud ano, na základě čeho, jste tuto domněnku měla?

Sluchovou ne, vždycky jsem řešila jen oční vady.

Dítě nereaguje na oslovení, často se ptá na stejnou otázku, natáčí hlavu jedním uchem k příjmu zvuku, snaží se odezírat či neužívá mluvenou řeč na dostatečné vývojové úrovni. Pokud byste takové dítě měla ve třídě, dokázala byste říct, co dítěti je?

Jo to asi ano, protože je to velmi podobné s oční vadou. Oni se takhle projevují i oční vada. Takže dokázala.

Pokud by mělo do MŠ nastoupit dítě se SP, jakých 5 informací o dítěti byste považovala za důležité, aby Vám byly sděleny?

1. Takže určitě stupeň toho postižení
2. Jak to dítě oslovovat a jak s ním komunikovat
3. Jak mu vlastně pomoci, když má nějakou stresovou situaci nebo jak se projevuje nějaká jeho buď stresová situace nebo něco co se mu nelíbí, abych to dokázala rozklíčovat
4. Potom jestli je, jak dokáže mluvit, asi bych potřebovala vědět, co všechno
5. Kolik toho slyší, nebo jak se s ním jako kdyby porozumět, jak mu pomoci v tom, aby to bylo pro něj, aby se mohl zařadit do toho kruhu

S kým byste měla konzultovat, jakým komunikačním systémem s dítětem komunikovat? Pro je to podle Vás důležité vědět?

No tak určitě s SPC nebo s někým nebo vyloženě s ním člověkem, který se zaměřuje na to sluchové vnímání nebo sluch. Určitě by to měl být rodič, jako partner.

Kdo by Vám jako pedagogovi, který bude dítě se SP vzdělávat, měl poskytnout informace o jeho stavu?

A: ředitel 3 -> pak bychom to měly konzultovat s ředitelem, jak postupovat při té výchovně vzdělávací činnosti

B: rodič 1

C: SPC (doporučení ke vzdělávání) 2

Mohla byste uvést 3 hlavní zdroje odkud čerpáte, nebo byste čerpala informace o sluchovém postižení?

No tak určitě bych si na to SPC zavolala, samozřejmě internet, a protože mám známe ve speciální školce, takže bych určitě oslovila i tu speciální mateřskou školu, kde s tím třeba mají zkušenosti.

Byla byste ochotná se sebevzdělávat v této problematice? Ano/ ne, jakou formou?

Určitě. Jakoukoliv, která by mi byla poskytnuta. Ať už myslím si, že i kdybych měla takové dítě ve školce, ve třídě, určitě by mě k tomu zaměstnavatel tlačil abych si něco takové udělala. Takže určitě bych využila jakýkoliv prostředek, který by šel. KVIC, samo vzdělávání, docházka do nějakých těch speciálních školek, vyloženě jako na tu pomoc k tomu dítěti.

Jste ve Vaší MŠ vzdělávání a rozvíjení pro práci s dítětem se SP či jiným zdravotním postižením? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Nejsme, ale protože, no možná asi logopedie. Jo, asi ta logopedie určitě, ale já se do toho až tak nehrnu. Ale protože mám dítě sama dítě s oční vadou, tak jsem schopna se i jakože o tom hodně dozvědět, a i o tom hodně vím, protože to dítě, tu oční vadu má od malička.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Kořínková
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Alena Hlavinková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Informovanost pedagogických pracovníků o specifických inkluze dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole
Název v angličtině:	Awareness of pedagogical staff about the specific inclusion of a child with hearing impairment in a regular kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce <i>Informovanost pedagogických pracovníků o specifických inkluze dítěte se sluchovým postižením v běžné mateřské škole</i> se zabývá pohledem pedagogů mateřských škol na inkluzi dítěte se sluchovým postižením. Teoretická část je zaměřena na informace o sluchovém postižení, vývoji dítěte v předškolním věku, vzdělávání v mateřské škole a o inkluzi dítěte se sluchovým postižením. Praktická část se zabývá výzkumným šetřením, jehož cílem je zjistit postoj pedagogů k inkluzi a jejich informovanost o vzdělávání dětí se sluchovým postižením.
Klíčová slova:	Sluchové postižení, vývoj dítěte předškolního věku, inkluze, výchovně vzdělávací přístupy
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis <i>Awareness of pedagogical staff about the specific inclusion of a child with hearing impairment in a regular kindergarten</i> deals with the view of kindergarten teachers on the inclusion of a child with a hearing impairment. The theoretical part is focused on information about hearing impairment, the development of a child in preschool age, kindergarten education and the inclusion of a child with hearing impairment. The practical part deals with a research survey, which aims to determine the attitude of teachers to inclusion and their awareness of the education of children with hearing impairment.

Klíčová slova v angličtině:	Hearing impairment, development of preschool child, inclusion, educational approaches
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1: Otázky k rozhovoru Příloha č. 2: Informovaný souhlas Příloha č. 3: Přepis realizovaných rozhovorů
Rozsah práce:	42 stran
Jazyk práce:	Český